

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Aplikace teorie podkovy: Případová studie SPR–RSČ a
KSČM**

Tomáš Vitek

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Aplikace teorie podkovy: Případová studie SPR–RSČ a
KSČM**

Tomáš Vítek

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Krčál, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v
Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování:

Rád bych zde poděkoval vedoucímu bakalářské práce PhDr. Petru Krčálovi, Ph.D. za cenné rady, odbornou pomoc, čas a zejména trpělivost. Zároveň bych chtěl podotknout, že v tomto případě poděkování není pouhou formální náležitostí. Všechny formy pomoci a zároveň i samotný přístup ze strany vedoucího mé práce mi napomohly práci dokončit. Dále bych chtěl poděkovat všem přátelům. Zejména Martinu Vachovcovi, Jiřímu Rytinovi, Vivienne Valentinové a Vlastimilu Puknerovi za jejich hodnotné rady a pomoc. Na závěr bych chtěl i poděkovat mé rodině za veškerou podporu.

OBSAH

ÚVOD	1
1. VYMEZENÍ POJMŮ A TEORIE PODKOVY	5
1.1 EXTREMISMUS	7
1.2 TEORIE PODKOVY.....	23
1.3 POJETÍ TEORIE PODKOVY V KONTEXTU TÉTO PRÁCE	27
1.4 OBHAJOBA VÝBĚRU STRAN	29
2. PRAKTICKÁ ČÁST	31
2.1 POJETÍ ARGUMENTŮ Z POHLEDU KSČM	32
2.2 POJETÍ ARGUMENTŮ Z POHLEDU SPR-RSČ	36
2.3 KOMPARACE ARGUMENTŮ KSČM A SPR-RSČ	39
2.4 POJETÍ ARGUMENTŮ Z POHLEDU KDU-ČSL A ZAVRŠENÍ APLIKACE TEORIE PODKOVY	42
ZÁVĚR	51
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	53
KNIHY A TEXTY	53
ANALYZOVANÁ DATA.....	56
RESUMÉ	64
PŘÍLOHY	66

ÚVOD

Ve své práci se budu soustředit na problematiku politického extremismu, který je v dnešní době velice aktuálním tématem nejenom v mnohých evropských demokratických systémech. Jako příklad nám můžou posloužit Francie, Nizozemsko či Německo, kde se lze setkat s politickými subjekty, které bývají označovány za extremistické či pravicově populistické. Jedná se konkrétně o strany Národní fronta (Front national), Strana pro svobodu (Partij voor de Vrijheid) a Alternativa pro Německo (Alternative für Deutschland). Tyto subjekty jsou politicky aktivní a v některých případech i úspěšné nikoli jen v rámci získání mandátů. Tématice nejen zmíněných subjektů se věnuje značné množství autorů. Například Jens Rydgren, jenž se věnoval Národní frontě (Rydgren: 2008), či Kai Arzheimer, který se zabýval Alternativou pro Německo v kontextu úspěšné extrémně pravicové strany v Německu. Autoři Uwe Backes a Patrick Moreau se oproti výše zmíněným autorům věnují problematice extremismu ze širší perspektivy kontextu Evropy (Backes – Moreau: 2012).

V kontextu České republiky se můžeme již od jejího vzniku setkávat s přítomností a značnou aktivitou jak pravicově populistických stran, tak i s krajně levicovými subjekty. Tyto proudy zde v některých případech nevznikly zničehonic, ale jednalo se o návaznost na hnutí již existující před rokem 1989. Ve zdejším prostředí jsme mohli od šedesátých let narazit na utvářející se disidentská sociální hnutí, která kritizovala vládnoucí režim z perspektivy nacházející inspiraci v trockistických a anarchistických tradicích (Charvát: 2007, s. 141). Znaky aktivity krajní pravice před Sametovou revolucí by bylo možno vyzorovat v subkulturních hnutích, jako je hnutí skinheads či punková hnutí. Tato hnutí se v počátcích vyvíjela do jisté míry odlišným způsobem, nežli tomu tak bylo v západní Evropě, což mohlo být zapříčiněno například tou skutečností, že většina textů, jenž se k nim dostaly, byly v angličtině. Členové těchto hnutí mnohdy neznali anglický jazyk a měli nejasné představy o západní Evropě a místních hnutích, což bylo zapříčiněno i tehdejšími režimy (Mareš: 2003, s. 410). Samotná

úspěšnost takovýchto subjektů v našem prostředí by mohla nasvědčovat tomu, že se dokázaly ve své podstatě etablovat ve smyslu toho, že je akceptovali samotní voliči jakožto stálou součástí nabídky politického trhu.

Téma politického extremismu v České republice již bylo zpracováno v mnohých pracích z různorodých perspektiv. V obecné rovině se například věnuje problematice extremismu a radikalismu nejen v ČR z pohledu zasazení do historického a politického kontextu Jan Charvát (Charvát: 2007). Extremismus a radikalismus v kontextu ČR rozepisuje zejména Miroslav Mareš, který se v jedné ze svých knih zabývá konkrétními hnutími a politickými stranami spojenými s kraji politického spektra (Mareš: 2003). Přístup více koncipován pro bezpečnostní složky zaujímají ve svém díle Štěpán Kalamár, Ivo Svoboda, Teddy Sunardi a Pavel Vopršál (Kalamár, Svoboda, Sunardi, Vopršál: 2011). Ve svém díle shrnuli v té době aktuální terminologii a symboliku užívanou extrémistickými hnutími. Na bezpečnostní složky cílí ve svém díle i Barbora Vegrachtová (Vegrachtová: 2013). Ta se věnuje této problematice zejména z pohledu protixtremistických aktivit bezpečnostních složek státu. Konkrétnější už jsou ve své knize například Petruška Šustrová a Josef Mlejnek jr. (Šustrová, Mlejnek jr:2014), kteří se věnují výhradně komunismu. Zcela odlišný pohled, než pohledy výše uvedené, nabízí ve své práci Petr Černý (Černý: 2008), jenž se zabývá systémovou ochranou před extremismem a komparuje z tohoto pohledu ČR zejména s Německem.

Z tohoto důvodu jsem si vybral pro svoji práci teorii podkovy, která nám nabízí odlišný úhel pohledu na to, jak zkoumat extremismus. V prostředí České republiky jsem aplikaci zmíněné teorie na stranický systém České republiky nenalezl. Teorie podkovy nám v podstatě říká, že krajní pravice a krajní levice mají k sobě ideově mnohem blíže nežli k politickému středu. Ve své bakalářské práci hodlám komparovat zástupce obou krajů politického spektra. Cílem této práce by mělo být zjištění, zdali je možné skrze optiku teorie podkovy interpretovat

stranický systém ČR. Tato práce by mohla přispět odlišným přístupem k problematice krajní levice a krajní pravice v ČR.

Jako zástupce jsem si vybral za krajní pravici SPR–RSČ (Sdružení pro republiku–Republikánská strana Československa Miroslava Sládka) a za krajní levici KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy). Pokud budu hovořit pouze o kontextu České republiky, a opomenu jisté přestávky, jimiž disponovala SPR-RSČ, tak se jedná o subjekty, jež jsou ve svém jádru přibližně stejně staré, respektive se zde nabízí i komparace v rámci jejich vývoje, jako je například přizpůsobování se nově se utvářejícímu demokratickému politickému systému. SPR-RSČ jsem si vybral proto, že se jedná o subjekt, který v mnohých případech vykazoval krajně pravicové znaky, a byl, ač krátkodobě, politicky úspěšný. Oproti tomu KSČM jsem zvolil z toho důvodu, že se jedná o jediný politicky aktivní subjekt, jenž by mohl naplňovat předpoklady pro označení krajně levicové strany. Výběr zástupce krajní levice byl navíc zúžen značnou fragmentací a politickou pasivitou v případě participace v boji o moc.

Ke komparaci využiji primárně aktuální program KSČM a program SPR-RSČ z roku 2006. Volbu programu z roku 2006 ovlivnila ta skutečnost, že na webu SPR-RSČ je k dispozici pouze výtažek z jejich aktuálního programu. Předseda Miroslav Sládek mi po žádosti o program sdělil, že v elektronické podobě není k dispozici, nicméně že mohu použít jakýkoliv program z let předchozích, jelikož do programu pouze přidávají některé body věnující se aktuálním tématům, tudíž by informace v starším programu měly být v souladu s postojem strany v dnešní době. Jako sekundární zdroje využiji sdílené informace či výroky předních zástupců těchto politických stran z jejich účtů na sociálních sítích či rozhovory z vybraných médií. Tyto sekundární zdroje jsem si vybral z toho důvodu, že se domnívám, že k nějaké relevantní představě nám pouze psané programy nepostačí, jelikož nám nemohou ukázat reálné projevy politických stran.

Práce bude členěna do několika dílčích částí. V první části se zaměřím na charakteristiku pojmů, jenž jsou pro tuto práci klíčové. Druhá část se bude zabírat komparací zvolených zástupců krajů politického spektra, tedy SPR–RSČ a KSČM. V jednotlivých podkapitolách rozeberu, u každé strany zvlášť, jejich argumentaci ke zmíněným tématům. Budu zde postupovat systematicky podle jednotlivých bodů. U každého bodu se pokusím nalézt argumentaci v programu a následně jí doplnit argumentací použitou v médiích či na sociálních sítích. Pokusím se provázat pohledy jak z programu, tak i zmíněných sekundárních zdrojů, nicméně předpokládám, že může nastat situace, kdy bude k dispozici argumentace pouze z primárních či pouze ze sekundárních zdrojů.

Budu zde vyhledávat ideologickou shodu na základě analýzy argumentů analyzovaných stran k pěti tématům. Těmi jsou individualismus, svoboda slova, bezpečnost (vnitřní/vnější), mezinárodní politika a nacionalismus. Odůvodnění výběru těchto bodů bude rozebráno v teoretické části. Na závěr druhé části aplikuji zjištěné poznatky na zástupce středové strany v ČR KDU–ČSL. Následnou komparací dovrším aplikaci teorie podkovy a zjistím, zdali mají zástupci krajů politického spektra v ČR k sobě ideologicky blíže nežli k politickému středu, či naopak se od sebe ideologicky vzdalují a mají větší shodu se středovým subjektem.

Následně jsem se rozhodl do této práce začlenit i třetí část. V té bude aplikována teorie podkovy stejným způsobem, jako tomu bude v kapitole tomu předcházející, nicméně zde bude využita jakožto zástupce krajní pravice politická strana SPD (Svoboda a přímá demokracie Tomio Okamura). Tato část by měla dle mého názoru napomoci navýšit relevanci samotné teorie, a zároveň bude teorie podkovy použita na příkladu, ve kterém jsou oba analyzované subjekty zastoupeny v parlamentu ČR. Odůvodnění výběru tohoto subjektu bude uvedeno v úvodu praktické části. Na závěr zhodnotím, zdali byla aplikace teorie podkovy v kontextu České republiky platná či nikoliv.

1. VYMEZENÍ POJMŮ A TEORIE PODKOVY

Jak již bylo zmíněno v úvodu, tato kapitola se bude zabývat operacionalizací pojmu politický extremismus a na něj navázaných kategorií. Tento krok vidím jakožto nezbytný vzhledem k tomu, že v této práci užitá teorie podkovy s těmito termíny bude do značné míry pracovat. Stěžejním článkem této práce je tedy komparace krajů politického spektra se středovým subjektem. Vzhledem k tomu, že zde máme širší nabídku možných definic, jejichž příklady budou uvedeny níže, jasnějšímu vymezení pojmosloví se nelze vyhnout. Na to bude navazovat další z cílů této kapitoly – výběr témat, která budou využita jakožto nástroj samotné komparace vybraných subjektů, čemuž bude věnována samostatná podkapitola.

Tato kapitola bude tedy rozdělena do podkapitol, z toho první bude pracovat s jednotlivými pojmy. Nejdříve bude představen extremismus a jeho, pro tuto práci klíčové, podkategorie, a to zejména z toho důvodu, že se jedná o termíny, na které bude teorie podkovy odkazovat. Nicméně se zde naráží na problém absence obecně uplatnitelné definice, lze se tak setkat s více možnými přístupy k otázce extremismu (Chmelík 2012: 14). Tyto přístupy budou uvedeny v části pracující s pojmem extremismus. Dalším důvodem je například zaměňování pojmů extremismus a radikalismus v masmédiích, či dokonce jejich splývání, což může být zapříčiněno rozdílným využíváním těchto termínů v německém a britském prostředí (Mareš 2001: 119). Z tohoto důvodu se domnívám, že je třeba představit postoj, jenž bude v kontextu této problematiky v této práci zaujat.

Ve vztahu k médiím tyto termíny, zejména extremismus, slouží jakožto zastřešující pojmy, zlehčující komunikaci mezi akademickou sférou, masmédií a veřejností, což je výsledkem i skromné časové dotace v jednotlivých sekcích zpravodajství. To mělo za následek, že tyto termíny zdomácněly a vyprázdnily se dle sociologů jejich vypovídající hodnota (Charvát 2007: 11). Ve vztahu k této práci je důležité dát těmto termínům jasnou podobu, aby nedošlo k mylné

interpretaci v části, kde bude teorie podkovy využita, či v částech, kde se bude na tyto termíny odkazovat.

V neposlední řadě potřebě jasně ukotvit terminologii nahrává samotná aktuálnost ve vztahu k užívání tohoto pojmosloví. Zejména oba zmíněné zastřešující termíny jsou užívány ve spojení s projevy, jejichž význam narůstá ve spojení s určitými socio-ekonomickými podmínkami, které doprovázejí i další ve společnosti negativně vnímané jevy, jako je nárůst kriminality, nárůst migrace, či klesající důvěra ve státní aparát (Chmelík 2012: 13). Lze konstatovat, že současný stav společností je v mnohých Evropských politických systémech nakloněn hnutím či politickým subjektům, které by bylo možno přiřadit ke krajní pravici. Toto tvrzení dokládají například úspěchy subjektů zmíněných v úvodu, tedy Národní fronta, Strana pro svobodu či Alternativa pro Německo. Těmto i jim podobným subjektům mohla napomoci zčásti ekonomická krize z let 2007/2008, nicméně se nejedná o jediný faktor, což nám může doložit například úspěch francouzské Národní fronty, která v roce 2002 získala ve volbách do Národního shromáždění 11,34 % hlasů, a stala se v té době třetí nejsilnější stranou (Klapisis 2014: 194). V obecné rovině krajně pravicové subjekty v dnešní Evropě poukazují na jiné politiky jako na ty zkorumpované a dekadentní, používají černo bílé argumenty, jsou konzervativní v postoji k společenským problémům, někdy jsou otevřeně homofobní, odmítají liberální myšlenky, používají stereotypy, mají rasistické tendence a v neposlední řadě vyzdvihují hrozbu Islámské expanze do Evropy, či v některých případech vykazují antisemitské postoje (Klapisis 2014: 193). Zejména hrozba Islámu je dnes jedním z postojů, jenž je u těchto subjektů nejvíce vidět. V kontextu ČR lze toto vyzorovat u subjektů jako je SPR–RSČ či SPD, která spolupracuje například s Národní frontou či Stranou pro svobodu, což nám může doložit například jejich spoluúčast v hnutí EFN (Evropa národů a svobody).

Druhá část této práce se bude věnovat teorii podkovy. Její představení je pro tuto práci důležité, jelikož s ní bude provázán obsah následujících kapitol. V souvislosti s definicí teorie bude představen kontext a představeny příklady dosavadního využití této teorie v praxi. Charakteristika a praktické využití bude doplněno o kritiku teorie podkovy. K tomuto kroku jsem se rozhodl z toho důvodu, že se domnívám, že pokud chci pracovat s nějakou teorií, tak kritiku nelze opomenout a je jí třeba brát v potaz a zmínit jí před samotnou aplikací na případovou studii, a následně jí brát v potaz i při samotné aplikaci. Samotná kritika nám i může napomoci v případě interpretace některých jevů svázaných s teorií. Následně představím interpretaci teorie podkovy, která bude použita v kontextu této práce. Na to bude navazovat část věnující se SPR-RSČ a KSČM, zejména z hlediska odůvodnění výběru právě těchto subjektů.

1.1 EXTREMISMUS

Otázka výzkumu extremismu, a na něj navázaných kategorií, se setkává s nemálo obtížemi, které budou představeny níže. Cílem této podkapitoly by mělo být nejprve představení problematiky extremismu, pravicového populismu a politického extremismu, následně se budu zabývat kategoriemi pravicového a levicového extremismu a závěrem vyselektuji rysy extremismu, s nimiž budu pracovat v části věnované aplikaci teorie podkovy. Termín extremismus se dělí na další kategorie (ekologický, náboženský a národnostní extremismus), nicméně s těmi teorie podkovy pracuje spíše okrajově, a tudíž jim bude věnováno méně prostoru.

Pokud mám pracovat s termínem extremismus, domnívám se, že nejvhodnější bude se nejprve podívat na význam samotného slova extremismus. Tento krok mi i může napomoci pochopit odlišnost od termínu radikalismus, s nímž extremismus bývá spojován, a v některých kontextech, jak představím níže, i jím nahrazován. Původ slova extremismus je z latiny ze slova *extremus*, které

označuje nejbzdálenější, nejkrajnější či hraniční (Vegrichtová 2013: 12). V kontextu politických teorií se tedy můžeme domnívat, že se jedná o termín, jímž bývá označována pozice na pomyslné politické škále, která se nejvíce vzdaluje od politického středu (Charvát 2007: 9).

Původ termínu radikalismus lze rovněž nalézt v latině, je jím slovo *radix*, jenž znamená kořen. Obecně lze tedy předpokládat, že radikalismem je myšleno řešení či jednání, které jde ke kořenu (Mareš 2001: 124). Byly tak označovány například boje demokratů, republikánů, socialistů či socialistických hnutí proti panství šlechty a za změnu společenského systému, respektive změny kořenů takového systému (tamtéž). Lze se setkat zejména s dvěma způsoby pojetí radikalismu. V německém prostředí se na radikalismus nahlíží jako na pojem označující mezistupeň mezi extremismem a demokracií. V prostředí angloamerickým se radikalismus stává synonymem pro extremismus. oproti tomu v německém prostředí došlo k diferenciaci těchto pojmů (Mareš 2001: 119). Obor politologie pak může s radikalismem pracovat jakožto s pojmem označujícím souhrn politických názorů, jejichž aplikace na společnost by vedla k rozsáhlým společenským změnám, nicméně by se však nejednalo v konečném důsledku o likvidaci demokracie jako takové (Charvát 2007: 13).

Pokud se navrátím k pojmu extremismus tak lze říci, že v obecném pojetí má spíše pejorativní význam, kdy jím bývají v kontextu liberální demokracie označovány postoje či ideologie, které směřují proti stávajícímu politickému režimu, s cílem tento systém nahradit vlastní alternativou, u které se předpokládá, že bude nedemokratická, diktátorská a bude porušovat lidská práva (Charvát 2007: 9–10). Toto pojetí má však dle mého názoru své nedostatky, které se projevují například u pojmu, který je spojován zejména s pravicovým extremismem či populismem.

S populismem je spojována i debata, jak tento termín uchopit, a nabízí se nám několik možností (Havlík – Pinková 2012: 125). Jeden z dominantních

argumentů na populismus je jeho vnímání jakožto specifické ideologie, která cílí na početný homogenní lid, který staví do opozice vůči elitám a skupinám těch nebezpečných „ostatních“, ti chtějí společnými silami zbavit svrchovaný lid jeho práv, hodnot, prosperity, identity a hlasu v procesu rozhodování (Albartazzi – McDonell 2008: 3). Lze se však setkat i s označením *thin-centered* ideologie (Havlík – Pinková 2012: 126). *Thin-centered* ideologie oproti plnohodnotné ideologii nenabízí komplexní vizi společnosti, ale soustředí se pouze na některé aspekty společenského života, zejména strukturu politické moci a podobu politických procesů (tamtéž). Dalším pojetí populismu nám říká, že se jedná o způsob komunikace, či pokud se pohybujeme v kontextu extremismu, propagandy, která se obrací na „obyčejného člověka“ a slibuje mu přímý podíl na moci bez zbytečných restrikcí. Zároveň je směřována proti elitám a opírá se o nějakou krizi (Huber – Schimpf 2017: 147).

Tato pojetí byla uvedena z důvodu představení problematiky spojené s uchopením tohoto pojmu, nicméně v kontextu této práce můžeme, narazit, jak již bylo zmíněno výše, na další problém ve vztahu k obecnému pojetí extremismu v jeho vztahu k nastolení nedemokratického systému. V dnešní době se lze setkat zejména v rámci pravicového populismu s důrazem na prvky přímé demokracie (Alvares – Dahlgren 2015: 52). S aspektem zavedení přímé demokracie se setkáme u mnoha politických subjektů, jako je například Alternativa pro Německo, Hnutí pěti hvězd (Movimento 5 Stelle), či v případě ČR Strana přímé demokracie – Tomio Okamura (SPD). V tomto případě lze tedy zpochybnit přinejmenším část obecného pojetí extremismu, jakožto postoje či ideologie směřující k nastolení nedemokratického režimu. Zpochybněním je myšlena obtíž prokázat, že zde skutečně jde o nastolení výše představené alternativy systému. Nicméně například v případě SPD a jejích postojů vůči Islámu zde může vyvstat otázka, co je demokracie v pojetí stran, které řadíme k pravicovému populismu? Z tvrzení uvedených na jejich webových stránkách by se mohla nabízet například demokracie v jejímž kontextu může prosazovat své nároky obyvatelstvo, které

není Islámského vyznání. Hledání odpovědi, zdali toto lze označit za demokracii, nechám na někom jiném.

Dalším problémem, na který lze narazit, je již nastíněná zastřešující funkce termínu extremismus. Z obecného pojetí tedy vyplývá negativní význam ve vztahu k stávajícímu systému, a to ve spojení s již zmíněnou problematikou prostoru pro vyjádření sociálních vědců v médiích může vytvářet společensky ne zcela přesné pochopení tohoto termínu ve smyslu spojování různých krajně levicových a krajně pravicových proudů, nehledě na jejich odlišné pozice z nichž režim kritizují (Charvát 2007:11). Složitosti pochopení termínu extremismus může i nahrávat jeho multidisciplinární povaha, kdy ho různé obory zkoumají z odlišných perspektiv, a tudíž tento pojem má v jejich kontextu v různé míře odlišný obsah (Marešová 1999: 4). Na extremismus se tak soustředí například psychologie, sociologie, kriminologie či právní vědy. Ve zkratce tedy představím, jak mohou tyto obory na problematiku extremismu nahlížet, čímž lze získat alespoň částečnou představu o tom, že i komunikace uvnitř akademické obce není jednotná, a tedy vytvoření nějaké univerzálně platné definice či vymezení je takřka nemožné (Chmelík 2012: 14).

V případě psychologie se výzkum extremismu může soustředit například na charakterové predispozice člověka inklinujícího k ideologii spadající pod extremismus, jako to dělal T. W. Adorno se svými kolegy v případě jejich teorie autoritářské osobnosti. V případě sociologie se nám nabízí široké spektrum přístupů, z nichž považuji za vhodné stručně přiblížit dva z nich. Prvním je optika teorie konfliktu s jejíž pomocí můžeme nahlížet na vývoj různých skupin, jak rostou, a jak se mohou stát násilnými (Uk Essays 2017). Tímto přístupem si tedy je možné vysvětlit například vznik určitých extremistických skupin a důvody, proč začaly být násilné. Z tohoto prvního přístupu vychází přístup druhý, teorie interakčního rituálu. Tímto přístupem lze zkoumáním vztahů mezi členy uvnitř skupiny a jejich rituálů odvodit formování samotných skupin, a najít možné příčiny

jejich páchaní násilí (tamtéž). Obor kriminologie s extremismem pracuje v kontextu trestné činnosti, která je projevem rasové a národnostní, politické či náboženské nesnášenlivosti a v kontextu činnosti páchané členy a příznivci skupin vyznávající ideologie na takové nesnášenlivosti založené (Marešová 1999: 59). V oblasti právních věd se lze setkat například s pracemi, které se věnují komparaci zákonné ochrany různých systémů (Černý 2008).

Na uvedených příkladech je tedy vidět oborová různorodost přístupů k problematice pojetí extremismu a kontext, v němž se jmenované obory pohybují, a ve kterém dodávají extremismu jeho obsah. Vzhledem k té skutečnosti, že zkoumanými subjekty v rámci této práce jsou politické strany, na něž teorii podkopy hodlám aplikovat, budu se ve své práci odrazet od přístupů oboru politologie. Konkrétnímu vymezení se však budu věnovat na závěr této podkapitoly. Před tím, než se zaměřím na kategorii politického extremismu a jeho podkategoriím pravicovému a levicovému extremismu, podívám se ve zkratce na pojetí extremismu z pohledu Ministerstva Vnitra České Republiky (MV ČR), která je k dispozici na jejich webových stránkách¹. Tato definice je v kontextu této práce důležitá zejména proto, že s ní pracují policejní či jiné bezpečnostní složky, které extremismus potřebují rovněž nějak vymezit, a jedná se tedy o definici oficiálně používanou v prostředí ČR, což dokládá například zveřejnění této definice na webu policie ČR.² Informace vycházející z této definice budou následně využity při selekci definičních znaků extremismu využitím v praktické části této práce.

Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a

¹ <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>, datum náhledu 15.3.2018

² <http://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>

útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří:

- úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),
- svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),
- nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),
- svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),
- volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),
- ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),
- svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).

Nyní když jsem představil terminologickou problematiku a uvedl možné přístupy, jak na ně lze nahlížet, podívám se na kategorii politického extremismu a pravicový i levicový extremismus. Tyto termíny mají svůj význam v rámci této práce proto, že s nimi teorie podkvy v kontextu tohoto textu bude explicitně pracovat. Pokud se podívám na vymezení politického extremismu, nabízí se několik možností, jak k této problematice přistupovat. Například v kontextu anglosaské tradice autoři Earl Raab a Seymour Lipset přistupují k politickému extremismu jako k tendenci jít k pólům ideologické škály, respektive jít za hranice normativních procedur, které definují demokratický proces (Lipset – Raab 1970: 4–5). V prostředí kontinentální tradice, konkrétně v Německu, je možné se setkat s vymezením politického extremismu od Uwe Backese, který extremismus vidí

jakožto postoje a činnosti, které jsou v bojové formě zaměřeny proti základním hodnotám, pravidlům a institucím demokratického ústavního státu, pod což spadají například lidská práva a z nich odvozená základní práva, politický pluralismus a institucionální struktury právního státu s rozdělením moci (Mareš 2001: 119).

V rámci politologie se objevuje, zejména v německém prostředí u autorů Uwe Backese a Eckharda Jesse, koncepce společného pojetí levicového a pravicového extremismu, která bývá označována za teorii extremismu (Mareš 2001: 117). Nicméně toto pojetí se setkává s kritikou, která se zejména opírá o tu skutečnost, že tento koncept má pouze klasifikační funkci, nicméně postrádá jakékoliv vysvětlení a zároveň jsou zdůrazňovány společné znaky na úkor znaků, které tyto podkategorie odlišují (Mareš 2001: 121). Častěji se tedy setkáme s vnímáním pravicového a levicového extremismu jakožto dvou rozdílných podkategorií politického extremismu.

Levicový extremismus je oproti pravicovému extremismu velice fragmentovaný, lze ho dělit na dva základní ideologické proudy, a to komunismus a anarchismus, nicméně jen pod samotný termín komunismus nám spadají další ideologie, které spojují v podstatě jen společné marxistické kořeny (Charvát 2007: 85). Vymezení komunismu se může setkat s obtížemi, jelikož odkazuje na ideje a aktivity zaměřené na život v nejrůznějších komunách, tudíž pod něj spadají různé historické formy soužití v rovnostářských komunitárních kolektivech (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová: 2011: 15), lze sem tedy zařadit komunistické tendence prvotního křesťanství, utopického myšlení, ranného socialismu či anarchismu (Charvát 2007: 85). Pokud se podívám blíže do současnosti, do komunismu lze zařadit i tak odlišné směry jako je stalinismus a kritická teorie frankfurtské školy (tamtéž). Samotné slovo komunismus pochází z latinského *communis* což znamená společný, v kontextu ideologie se tak jedná o proud prosazující společné vlastnictví a odmítající třídní rozdíly mezi lidmi (Vegrichtová 2013: 90).

Z obecného hlediska by návaznost na marxistické kořeny znamenala, že komunismus vychází z dialektického materialismu, operuje s konceptem třídního boje a usiluje o nastolení beztřídní společnosti, v jejímž rámci by byly zespolečněny výrobní prostředky a postupně by byl odstraněn i stát (Bocheňski 1994: 141). Socialismus je pak předstupněm komunismu a k přechodu od kapitalistické společnosti k socialistické je třeba uskutečnění revoluce (tamtéž). Nicméně zde je potřeba vzít na vědomí, že část původních komunistických dogmat se dočkala revize pod vlivem společensko-politického vývoje (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová: 2011: 15). Došlo tak například u některých neomarxistických autorů k výměně termínu proletariátu za termín prekariát, jimž jsou označovány nové nejnižší vrstvy (Hudeček 2007: 17). Rovněž bylo nahrazeno násilné pojetí revoluce, které prosazovali zejména zastánci leninistického proudu, pojetím širšího, ne zcela nutně násilného, procesu zásadní přeměny společnosti (Fiala, Mareš, Sokol 2007: 151-152).

Vymezení komunismu v kontextu této práce bude vycházet z ideologie, kterou prosazuje KSČM. Zde je však nutné vzít v potaz, že uvnitř samotné KSČM máme tři proudy, které se opírají zejména o otázky vztahu k názvu strany, k minulosti komunistického hnutí a k současné evropské integraci a specifiky ke straně evropské levice (Mareš, 2005: 134). Je zde proud reformistický, dogmatický a proud nacházející se mezi nimi, označován jako proud neokomunistické pragmatiky (tamtéž). Reformistický proud se ve zkratce pozitivně přiklání k některým přínosům komunismu v ČSR, nicméně odsuzují totalitní režimy a některá vybraná negativní témata z prostředí ČSR. Jsou pro změnu názvu strany (tamtéž). Oproti tomu stojí dogmatický proud, který se dívá pozitivně jak na období stalinismu, tak i na invazi vojsk pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968 (tamtéž). Změnu názvu razantně odmítají (tamtéž). Poslední proud se snaží balancovat mezi nimi a snaží se udržet oba tábory uvnitř strany (tamtéž).

Podle oficiálních stanov KSČM, strana vychází z marxistické teorie otevřeného dialogu s mezinárodním komunistickým a levicovým hnutím, novým myšlenkám a poznatkům. Co si představují pod výchozí pozicí marxistické teorie však ve stanovách není řečeno. Klíčem tak jsou interpretace samotných členů, nicméně jak je zmíněno výše, uvnitř strany máme tři proudy, které se budou nejen k této otázce stavět jiným způsobem. K tomu si můžeme přidat postoj KSČM k socialismu, který je dle oficiálního vyjádření v souladu s demokracií (KSČM 2018).

Druhou podkategorií levicového extremismu – anarchismus – lze dělit do celé řady podkategorií, avšak jsou zde dva základní proudy, a to jsou anarchismus individualistický a kolektivistický (Charvát 2007: 86), ke kterým se přidávají další směry, jako je sociální anarchismus, anarcho-komunismus či mutualismus (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová: 2011: 92–93). Samotný termín má původ ve starořečtině, kde se jedná o složeninu dvou slov *an* a *arché*, které označují absenci vlády (Charvát 2007: 106). Původně tento pojem měl negativní význam, jak si lze všimnout například u Machiavelliho, který tak označoval pokleslou formu vlády, ve které neexistuje řád (Machiavelli 1997: 22–23). Lze však nalézt i mnohem starší užívání, například u Xenofóna (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová: 2011: 91). V pozitivnějším světle a ve spojitosti s nějakou ideologií je termín anarchismus vnímán od roku 1840, kdy byl použit francouzským myslitelem Pierrem-Josephem Proudhonem (Charvát 2007: 107). Ten vypracoval teorii spontánního řádu ve společnosti, kde existuje organizace bez centrální autority (tamtéž).

Pokud se podívám na ideový základ anarchismu, respektive anarchistických skupin v kontextu ČR, byly zde vykazovány některé společné znaky jako je zejména snaha (byť jen symbolická) o odstranění státu a kapitalismu a dosažení společnosti, která bude mít charakter samosprávné jednotky (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová: 2011: 122). Různé anarchistické skupiny pak pracovaly s dalšími tématy jako je ekonomická globalizace, a s ní spojená ochrana přírody v zemích

třetího světa či špatné pracovní podmínky (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová: 2011: 122–123). Je pak možné říci, že jednotlivé anarchistické proudy a skupiny spojuje „odpor“ ke státu, nicméně se neshodují v ekonomickém uspořádání společnosti či v užívání násilí. Násilí je pouze jedním z možných prostředků, záleží na tom, jak pracují s konceptem přímé akce³, který je jedním z jejich základních pravidel (Charvát 2007: 113). Lze si všimnout, že mezi lety 1998 a 2001 se těšily některé anarchistické proudy pozitivnějším ohlasům ze strany veřejnosti, nicméně to se změnilo po 26. 9. 2000, kdy se odehrály násilné protesty proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, a na nichž v nemalé míře participovaly i anarchistické skupiny (Charvát 2007: 165–167).

Budeme-li tedy hovořit o extrémní levici, nabízí se nám zde několik ideologických konceptů, se kterými pracují jak komunismus, tak anarchismus, i když každý jim přikládá trochu jiný význam. Uvedené koncepty jsou sice z roku 2007, avšak domnívám se, že pro ucelenější představu o současné extrémní levici, poslouží. Na prvním místě bude koncept svobody, který je pro anarchismus základní hodnotou, komunismus spíše pracuje s konceptem osvobození člověka od kapitalismu a od třídního světa. Na koncept svobody nám přímo navazuje koncept rovnosti. Koncept státu je do jisté míry oběma proudy kritizován jakožto ochránce kapitalismu, avšak je zde nutné podotknout, že moderní formy komunismu se proti němu již nevymezují v takové míře, jako tomu bylo dříve. Oba proudy mají i společný antikapitalistický postoj, kdy je kapitalismus v moderním světě viděn jakožto náhrada státu, která rovněž omezuje lidskou svobodu. Jak anarchismus, tak komunismus operují s konceptem tříd, nicméně se rozcházejí v přiřkládaném významu. Komunisté vnímají společenské uspořádání jako třídy, a boj mezi nimi pak určuje následující historický vývoj. Anarchisté oproti tomu vnímají třídy jakožto zosobnění kapitalistických vztahů uvnitř společnosti. Dalším pojmem, souvisejícím s extrémními levicovými proudy, je revoluce, zde však

³ Může se jednat o odbornou činnost, nebo o ozbrojený boj (Charvát 2007: 113).

záleží na konkrétním proudu, některé ji vnímají jakožto ozbrojené svržení kapitalismu, a některé jako cestu k přerodu sociálních vztahů, při kterém není nutné ozbrojené povstání. Koncepty autority, moci a násilí jsou v pojetí obou základních proudů levicového extremismu problematické, jelikož se do značné míry staví proti nim, nicméně se k nim v jistých případech uchylují a užívají jich při prosazení vlastních idejí. Posledním konceptem, s nímž extrémní levice pracuje, je antifašistický postoj, který má značný mobilizační potenciál (Charvát 2007: 137–138). Ve zkratce tedy lze říci, že levicový extremismus pracuje s principem rovnosti, který by chtěl rozšířit na všechny aspekty života, nicméně z pohledu komunismu koncept rovnosti zakrývá individuální svobody, a z pohledu anarchismu je každá forma státnosti považována za represivní (Mareš 2001: 120).

Jak je tedy vidět, extrémní levice je značně fragmentovaná a spadá pod ní celá řada různých proudů, které však spojují některé společné body. Na tyto body je však často v kontextu jednotlivých skupin nahlíženo z odlišné perspektivy. Co se týče roviny kooperace, v prostředí ČR je extrémní levice nejednotná oproti krajní pravici, jak si ukážeme níže. V této práci bude levicový extremismus vycházet z pojmu komunismus, vzhledem k vybranému zástupci KSČM. Bude tím myšlena ideologie vycházející z marxistické teorie, a zároveň tím bude odkazováno na dogmatický proud uvnitř strany KSČM, který se některými svými výroky odklání do jisté míry od stanov, které jsou psány v souladu s demokratickými principy. Toto pojetí je analogické k pojetí extremismu, pod kterým si v rámci této práce představuji takový soubor ideologií či názorů, které mají za cíl značným způsobem přetransformovat zastupitelský liberálně demokratický systém, narušit koncept trojího dělení moci, a jdou explicitně či implicitně proti ústavním principům.

Na druhé straně pomyslné politické škály stojí pravicový extremismus. Oproti levicovému extremismu jsou současné ideologické proudy pravicového extremismu více soudržné. Toto tvrzení lze podložit v kontextu ČR například

koalicí DSSS (Dělnické strany sociální spravedlnosti) a ND (Ne Bruselu – Národní demokracií) v komunálních volbách 2014. Na kandidátce byl v těchto volbách i člen SPR-RSČ (DSSS 2014). Krajní pravice zastřešuje řadu různých uskupení, nicméně hranice mezi nimi není jednoznačně určená, a dochází k jejich překrývání či doplňování (Charvát 2007: 71). Obtíž tak může nastat i v případě užšího typologického vymezení. Jedním z pohledů v kontextu ČR na subjekty, spadající do současného pravicového extremismu, je jejich zařazení na základě politických programů, které prezentují do tří základních proudů, jimiž jsou neonacismus, neofašismus a pravicový populismus (tamtéž). Jiný přístup zužuje dělení na dva proudy, neonacismus a integrální nacionalismus⁴, s tím, že neonacismus zároveň zastřešuje i neofašismus (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 141). V kontextu této práce bude zastáván druhý přístup, jelikož se jedná o dělení aktuálnější a zároveň obdobný přístup využívá MV ČR. To dělí pravicový extremismus na konzervativní integrální nacionalismus a biologické, rasové pojetí národa, které odpovídá neonacismu⁵. Je možné se však i setkat s přístupem opačným, tedy využívajícím neofašismus jakožto zastřešující pojem (Smolík – Vejvodová 2010: 52). Z historického hlediska tyto ideologické proudy vychází z ideologií nacismu a fašismu (Vegrichtová 2013: 50).

Neonacismus bude v této práci, jak jsem nastínil výše, v obecné rovině zastřešujícím pojmem ideologií a postojů, které podstatným způsobem navazují na dědictví historického německého nacionálního socialismu z první poloviny 20. století, a na hnutí a režimy, které s ním kolaborovaly (Mareš 2005b: 132–133). Je zde třeba však říci, že samotné termíny neonacismus a neofašismus nejsou

⁴ Jedná se o jednu z forem nacionalismu. Je také znám jako expanzivní nacionalismus. Je spojován s vírou nadřazenosti některých národů nad jinými. Termín integrální nacionalismus použil poprvé Charles Maurras. Projevuje se militantně, zejména skrze expanzi a válku. Válka je vlastně důkazem velikosti národa (Charvát 2007: 39).

⁵ Toto vymezení je dostupné na jejich výše zmiňovaných webových stránkách

synonymy, ale jedná se o rozdílné ideologie, které mají více společných rysů a subjekty, které je zastávají, jsou schopny navzájem spolupracovat (Smolík – Vejvodová 2010: 53).

Neonacismus oproti neofašismu nelpí tolik na nacionalismu⁶, ale upřednostňuje koncept bílé rasy (tamtéž). Jedná se v podstatě o fúzi panárijského rasismu a antisemitismu s militantním antikomunismem a vůdcovským principem nahrazujícím demokracii (Charvát 2007: 79). Neonacistické subjekty navzájem volně spolupracují, nicméně v tomto mezinárodním prostředí trpí současní neonacisté z ČR nedostatkem důležitých tradic historického domácího nacismu a kolaborace, a zároveň se dostávají do střetů s protinacistickými tendencemi, které jsou ve společnosti, jako je například odsun či vyhnání německého obyvatelstva z Československa po druhé světové válce. Z toho důvodu se pokoušejí nalézt alespoň historické útržky, kterými by obhájili své postoje či se staví proti převažujícím interpretacím českých dějin či právním základům České republiky. Zároveň se snaží nalézt kořeny v německém nacionálním socialismu a henleinovském hnutí, nebo na historické sebepojetí zcela rezignují a soustředí se na přítomnost a budoucnost panárijské neonacistické spolupráce (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 141).

V ČR je možné dělit současnou neonacistickou scénu do tří skupin. Prvním proudem je tradicionalistický neonacismus, jehož členové odkazují na ideje historického nacismu a přímo z něj vycházejí. Druhý proud lze označit jako moderní „white power“ neonacismus jenž vychází z panárijského konceptu rovnoprávných národů v rámci „bílé civilizace“. Třetím proudem je „primitivní“ neonacismus. Ten pouze přejímá symboliku a vulgární rasismus nicméně postrádá hlubší ideové odůvodnění (Mareš, Vejvodová 2011: 77).

⁶ Lze také označit jako specifická forma nacionalismu, nacionalismus etnický či přesněji rasový (Charvát 2007: 79).

Neofašismus vychází z konzervativní ideologie a nacionalismu, což v praxi znamená, že zastává silný stát, který je založen na národnostní homogenitě (Smolík – Vejvodová 2010: 53). Na rozdíl od neonacismu se neofašismus nepřiklání tolik k násilí a z odkazu původního fašismu si bere pouze ty prvky, které jsou v současné době akceptovatelné. Boj proti demokracii tak nahrazují kritikou nepružného parlamentního systému a poukazují na politické korupční aféry. Nacionalismus, a tedy koncept národa, je v jejich pojetí exkluzivní pojem, který je stavěn v opozici vůči jiným národům. Prosazují silný a zdravý národ a staví se zásadně proti migraci. Vyhýbají se explicitnímu antisemitismu a nahrazují ho antisionismem⁷ (Charvát 2007: 75).

Mezi neonacismem a neofašismem existují, jak bylo představeno výše, fundamentální rozdíly, avšak ideový základ zůstává stejný. Jde jim o formu autoritářské vlády homogenní entitě. Nicméně vymezení homogenní entity je jeden z příkladů toho, co je odlišuje (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 139). Jejich odlišnosti nepředstavují zásadní problém ve vztahu k potenciální spolupráci (Charvát 2007: 83).

Druhým ze základních proudů pravicového extremismu v této práci je integrální nacionalismus. Zde je potřeba říci, že samotný koncept nacionalismu přejala celá škála politických stran nacházející se na pravé i levé části politického spektra (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 141). V obecné rovině moderní nacionalismus vychází z představy, že lidstvo je rozděleno do jednotlivých národů, které mají svojí vlastní specifickou povahu, a že přirozené uspořádání společností vychází z jednotlivých národů, které jsou definovány na základě národních jazyků, kultury a území. Z toho pak vychází představa, že centrem politické organizace je národ či národní stát. Cílem nacionalismu je tedy pak dosáhnoutí bodu, kdy hranice státu budou splývat s těmi etnickými, jazykovými a kulturními. Nicméně shoda na

⁷ Antisionismus značí kritiku státu Izrael.

jasném vymezení těchto hranic není (Charvát 2007: 32)⁸. Pokud bychom měli uchopit nacionalismus jakožto krajně pravicový proud, může nám napomoci vymezení nacionalismu ze strany MV ČR. To definuje konzervativní integrální nacionalismus jako proud zbožštění vlastního národa na absolutní princip, nadřazený demokracii a humanitě, požadující právní a společenskou dominanci vlastního národa i ve vztahu k menšinám a cizincům, která se nemusí vždy pojit s rasovým pojetím národa.

Pokud bych měl vymezit společná definiční kritéria pravicového extremismu, nabízí se mi například pohled norského politologa Bernta Hagtveta, který definoval devět bodů charakteristických pro pravicový extremismus. Tyto body vytvořil v 90. letech, kdy v Evropě byly na vzestupu extrémně pravicové politické subjekty jako např. ve Francii Národní fronta, či v Německu Republikánská strana, či v Itálii Italské sociální hnutí (MSI). Prvním charakteristickým rysem je, že tato hnutí odmítají aktuální politickou reprezentaci a liberálně demokratické hodnoty. Zároveň s tím zesměšňují liberální svobody a odmítají práva menšin. Druhý bod nám říká, že jsou populističtí v tom smyslu, že kritizují ekonomické, politické či kulturní aktivity elit, a zároveň zdůrazňují nezpochybnitelné právo běžných občanů rozhodovat o obsahu politiky. Třetí bod vymezuje jejich politiku jako nacionalistickou. K národům přistupují jakožto k nerovným jednotkám a seřazují je na pomyslném žebříčku. Jejich vlastní národ je samozřejmě na vrcholu. Ze čtvrtého bodu se dozvídáme, že jsou exkluzivní a jejich intenzivní patriotistický přístup je žene až k etnocentrismu. Cíli jejich politického teroru jsou mimo jiné imigranti, židé, homosexuálové a fyzicky a mentálně hendikepovaní jedinci. Pátým charakteristickým rysem je ta skutečnost, že vykazují kulturní pesimismus, který lze zachytit v jejich postoji k moderní společnosti. Ta je podle jejich názoru dekadentní, morálně zkažená a může být

⁸ Zároveň není ani jednoznačná shoda definic základních termínů jako je národ, národnost, vlastenectví atd. (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 202)

zachráněna pouze skrze etnickou kontrolu a striktní sociální hierarchií založenou na tradičních normách poslušnosti a sociálního poddání. Bod šestý nám říká, že zastávají politiku zákona a pořádku. Obdivují vojenskou disciplínu a hierarchizaci, která byla ve fašistické Itálii. Ta je dle nich cestou k řádné společnosti. V sedmém bodě se je možné dozvědět, že násilí je pro ně víc než jen předpoklad pro sílu a řád pravicové politiky, je to dokonce víc než nezbytný důkaz mužnosti a síly. Násilí je viděno jako například kreativní a očistná činnost. Osmý charakteristický rys značí, že zaujímají zároveň anti komunistické i anti liberální postoje. Jedná se zčásti o důsledek studené války, kdy tímto způsobem kritizovali politiku Sovětského svazu a Spojených států. Sovětský svaz, potažmo komunismus symbolizuje nad národní sílu, která se odklání od národa a tradičních hodnot. Na druhou stranu Spojené státy symbolizují dogmatické lpění na liberálních hodnotách, které tato hnutí odmítají. Rovněž je Spojeným státům připisováno to, že se jedná o civilizaci, která je zcela řízena mezinárodním, z velké části židovským, kapitálem. Poslední, devátý bod nám říká, že evropská extrémně pravicová hnutí zastávají státní zásahy do trhu a centrální plánování založené na teoriích státního korporativismu (Hagtvet 1994: 241–242).

Tento souhrn rysů ukazuje, jaké ideologické prvky se objevují na pravém kraji pravicového spektra. Nicméně je potřeba vzít v potaz, že pokud se vezmou proudy, které byly představeny výše, tak žádný plně nezapadne. V kontextu této práce však toto pojetí napomůže s výběrem ideologických rysů, které budou využity v praktické části při aplikaci teorie podkovy. V rámci této práce bude termínem pravicový extremismus odkazováno na oba proudy, a to z toho důvodu, že se v mnohém prolínají a jsou více soudržné, jak již bylo zmíněno výše.

1.2 TEORIE PODKOVY

Jak již bylo představeno v úvodu teoretické části, následující podkapitola bude věnována teorii podkovy, s níž budu pracovat v praktické části. Nejprve představím samotnou teorii, následně se podívám na její užití v praxi a závěrem představím kritiku. V další podkapitole představím interpretaci teorie podkovy, s níž se bude pracovat v praktické části.

Za autora této teorie bývá označován francouzský filosof a spisovatel Jean-Pierre Faye, který jí představil v knize *Le siècle des idéologies*. Do češtiny lze název knihy přeložit jako *Století ideologií*. Ve své knize komparuje ideologie, které byly v opozici vůči demokratickému systému. Základem je porovnání nacismu a komunismu v období, kdy byli u moci Hitler a Stalin. Argumentačně se Faye opírá o praktické projevy obou ideologií. Jelikož jsou obě tyto ideologie stavěny proti sobě, a navzájem k sobě chovají odpor, očekávalo by se, že se budou lišit. Nicméně v praxi vykazovaly podobné znaky. Například se obě ideologie staví do opozice vůči kapitalismu a jeho individualistickým cílům a účelu dosažení zisku. Zároveň se z jejich pohledu jedná o systém, který utlačuje lid a je řízen elitou, která je označována za „zrádce“. Avšak každá ze skupin vnímala tuto elitu jinak. Nacismus za „zrádce“ považoval židy a komunistickou opozici, zatímco komunismus za „zrádce“ považoval buržoazii a aristokracii. U obou ideologií časem došlo k posunu vnímání „zrádců“ na jiné skupiny. V případě nacismu se viníky stala muslimská komunita a u komunismu se začal projevovat antisemitistický sentiment v jeho řadách. Ač však mají jako cíl jiné skupiny, využívají obě ideologie podle Faye historickou taktiku radikálních skupin, tedy převádění viny za vše špatné na jinou skupinu. Tohoto se dá lehce zneužít v obdobích ekonomické krize (Faye 1996).

Další podobnost je spatřována v té skutečnosti, že tam, kde byl nastolen nacistický, fašistický či komunistický režim, docházelo k silnému omezování svobody slova a k potlačování liberálních svobod skrze represivní složky, jako

bylo v případě nacistického Německa gestapo či v případě stalinského Sovětského svazu KGB. Obě tyto organizace v zájmu zachování vlády jedné strany měly zlikvidovat politické oponenty a donutit média k šíření státní propagandy, kterou by ovlivňovaly veřejnost. Zároveň si i nejen tyto konkrétní režimy zakládaly na budování kultu osobnosti. Taková forma absolutní moci u nich i vedla k zániku. Za podobnosti těchto režimů jsou i považovány jejich militantní a expanzivní tendence, ta skutečnost, že neměli sympatie vůči demokratickým hodnotám či to, že neměli problém s prosazováním toho, čemu říkali morální nadřazenost v jiných zemích. Hitler měl svoji vizi pohltnout okolní Němce a Stalin chtěl sjednotit proletariát bez ohledu na národní hranice. Agresi vůči jiným pak svým občanům prezentují jako sebeobranu. Oba systémy pracovaly s koncepcí My a Oni s tím, že Oni byli představováni jako něco, čeho se obyvatelé měli bát. Tím si tyto systémy zajišťovaly loajalitu obyvatel. Jejich argumentace se tedy v konečném důsledku lišila, nicméně v praxi se ty systémy projevovaly téměř identicky a směřovaly k autoritarismu potažmo k totalitarismu (tamtéž).

Tím hlavním, co však v kontextu této práce Faye ve svém díle přináší, je jeho představa pravolevé osy. Teorie podkovy nám již svým trefným názvem, představuje vizi pravolevé osy, která bude mít tvar podkovy, oba její kraje se nacházejí nedaleko od sebe. Z této představy vychází myšlenka ideologické blízkosti mezi krajní pravicí a krajní levicí. Podle této teorie čím více se nějaká ideologie nachází od středu, tím více bude vykazovat známky podobnosti s ideologií, která je od středu podobně vzdálená a nachází se na druhé straně osy (tamtéž).

Pokud se podívám na užití teorie podkovy v praxi, ukáže se zde řada různých přístupů. Například australský autor Tzvi Fleischer na teorii podkovy odkazuje v kontextu antisemitských či spíše antisionistických postojů, které jsou v Austrálii. Konkrétně se jedná o postoje Antoniho Loewensteina, autora, který se řadí na krajní levici, a Betty Lukse, který je členem australské krajně pravicové

strany Australská liga práv (Australian League of Rights). Oba pojí kritika politiky státu Izrael, nicméně oba stojí na opačných krajích politického spektra. K tomu si lze ještě připočíst tu skutečnost, že Australská liga práv vydala Loewensteinovu knihu. Podle Fleischera to je jeden z důvodů, proč mnoho lidí přikládá teorii podkovy význam (Fleischer 2006). V jiném případě teorii podkovy využil Josef Joffe. Ten ve svém článku spojoval skrze teorii podkovy německou krajně levicovou stranu Die Linke a rakouské krajně pravicové subjekty, které dohromady získaly 30 % hlasů. V roce 2008 byly tyto subjekty úspěšné a spojoval je příklon k izolacionismu, protekcionismu a redistribuci, což podle Joffeho potvrzuje blízkost krajů politického spektra, a tedy i tvar podkovy (Joffe 2008). Jako poslední příklad zde uvedu dílo Briana Reynoldse Myersa *The Cleanest Race* ve kterém popisuje systém Severní Koreje. V Severní Koreji byl původně instalován komunismus, nicméně časem systém přejal rétoriku, kterou označuje Korejský lid jakožto nejčistší rasu, která díky své čistotě a dětské nevinnosti potřebuje rodičovské vedení, které jí má zajistit rod Kimů. Ten jí zároveň ochrání před nebezpečím z vnějšku. Toto se značně podobá přístupu krajně pravicových nacionalistů hájících bílou rasu. Na druhou stranu oficiální státní ideologií je Čučche (Juche), která měla být svébytnou variantou marxismu-leninismu (Myers 2010). Myers sice s teorií podkovy explicitně nepracuje, nicméně je na jeho dílo v této souvislosti odkazováno. Kombinace znaků, které jsou přisuzovány krajní levici i pravici je zde viděna jako praktický příklad teorie podkovy, z tohoto textu tak vycházel například článek, který tuto myšlenku z části přenesl na situaci v Indii. Dochází se zde k myšlence, že kraje politického spektra si jsou v tomto případě nejen podobné, ale zároveň se navzájem potřebují, jelikož představují opozici ekonomické liberalizace (Mustafi 2016).

V praxi se tedy na teorii podkovy odkazovalo v případě, že byla nalezena blízkost krajně pravicových a krajně levicových subjektů ve vztahu k nějaké otázce, jako je antisemitismus, izolacionismus, nacionalismus či jejich postoj proti liberální demokracii. Nicméně je zde absence využití této teorie v kontextu

komparace konkrétních politických subjektů nacházejících se v jednom demokratickém politickém systému. Transformace teorie podkovy, a její následná aplikace v kontextu demokratického systému na konkrétní politické subjekty, bude tedy mým cílem v rámci praktické části této práce. Z toho důvodu bude poslední podkapitola teoretické části tohoto textu věnována vlastnímu pojetí teorie podkovy.

Avšak před tím se budu zabírat kritikou teorie podkovy, která má své opodstatnění, a může napomoci s vymezením vlastního pojetí teorie podkovy v kontextu této práce. Jedním z více citovaných kritiků je Simon Choat (2017), který vidí jedinou ideologickou blízkost v tom, že oba kraje jsou v opozici proti statusu quo liberální demokracie, nicméně oba kraje k tomu mají jiné důvody a směřují k jiným cílům. Jako příklad uvádí Choat jejich postoj ke globalizaci, kterou zastánci obou krajů nemají v oblibě, nicméně důvody jsou diametrálně odlišné. Krajně levicovým ideologiím na globalizaci vadí zejména to, že dala prostor pro volnou kontrolu kapitálu a zakotvila ekonomickou a politickou nerovnost. Ve výsledku chtějí alternativní globalizaci, tedy nastavit rovný systém pro všechny. Krajně pravicovým ideologiím vadí, že globalizace narušila tradice a homogenitu kulturních a etnických komunit. Jejich cílem je zvrátit globalizaci a, ochránit národní kapitál a nastavit přísnější restriktce na pohyb osob. Obě ideologie se rovněž staví k statusu quo liberální demokracie nicméně jejich důvody jsou opětovně jiné. Krajně levicové subjekty, konkrétně komunistické odmítají liberální individualismus v zájmu mezinárodní solidarity a redistribuce majetku. Na druhou stranu krajně pravicové subjekty, zejména ty, které vycházejí z fašismu, se staví proti liberálnímu individualismu, protože podle nich narušuje národní jednotu a etnickou čistotu, která má kořeny v minulosti (tamtéž). Na závěr existenci teorie podkovy odůvodňuje tím, že ti, co se nacházejí v centru pravolevé osy, potřebují nástroj, jímž by zdiskreditovali krajní levici a zároveň se distancovali od krajní pravice (tamtéž). K této kritice si je nutné přidat problematiku vycházející z předchozí podkapitoly. Tedy obtížnost uchopení

termínů, s nimiž teorie podkovy pracuje. Například Lipset pracuje i s extremisty, kteří jsou rekrutováni ze středu pravolevé osy (Lipset 1960: 132).

V kontextu této práce je však třeba říci, že kritika nemá vliv na užitečnost teorie podkovy. Kritika směřuje na témata, kterým se v rámci své práce nebudu věnovat. Navíc kritika byla vytvořena v kontextu USA což je jiný politický prostor, tudíž v prostředí ČR nemusí nabýt takového významu. Zároveň se v rámci této práce nejedná o nástroj, kterým by měly být tyto subjekty zdiskreditovány. Cílem této práce je zjistit, zdali je u konkrétních stran praktická ideologická blízkost, která je reflektována jejich programy a prohlášeními v médiích či na sociálních sítích.

1.3 POJETÍ TEORIE PODKOVY V KONTEXTU TÉTO PRÁCE

V rámci této práce bude teorie podkovy odkazovat na ideologickou blízkost krajní levice a pravice v kontextu politického systému ČR. Zvolenými zástupci budou KSČM a SPR-RSČ, které vykazují ideologické znaky přisuzované krajním ideologiím. Odůvodnění výběru stran bude představeno v další podkapitole. Tyto subjekty k sobě budou mít podle této teorie ideologicky blíže nežli k politickému středu, který bude symbolizovat KDU-ČSL. Ideologická blízkost bude posuzována podle jejich postoje k individualismu, svobodě slova, bezpečnosti jak vnitřní, tak vnější, mezinárodní politice a nacionalismu.

Jejich postoj k individualismu bude posuzován zaprvé na základě toho, jak s tímto termínem strany nakládají, a zadruhé podle toho, co je v rámci jejich ideologie základní jednotkou. Tím je myšleno, zdali strany kladou na první místo jednotlivce, rodinu, národ, společnost apod. Vztah ke svobodě slova bude posuzován na základě vztahu stran ke svobodě médií a svobodě vyjadřování občanů. Co se týče bezpečnosti, tak zde bude posuzován jejich postoj k NATO,

armádě, policii, Benešovým dekretům⁹ a branné výchově. Čtvrtý bod, mezinárodní politika, bude posuzován podle postojů stran k EU, mezinárodním organizacím celkově a kvótám na migranty. Posuzován bude i jejich postoj k RF a s ní spojeným tématům sankce a anexe Krymu. Zároveň do tohoto bodu bude zanesen pohled na spolupráci se sousedními zeměmi. Poslední bod, nacionalismus, bude hodnocen na základě postojů stran k termínu samotnému.

Tyto termíny budou komparovány z toho důvodu, že se jedná o témata, na která bylo poukazováno v kontextu předchozích podkapitol a zároveň jsou tato témata aktuální, a tudíž ne ně vybrané strany budou pravděpodobně odkazovat. Představené koncepty budou komparovány jak z pohledu jejich programů, tak i v rámci projevů některých představitelů v médiích a sociálních sítích. K tomuto kroku se uchýlím z toho důvodu, že i původní teorie podkovy počítá s tím, že tu jsou ideologické odlišnosti, které se v praxi stírají (Faye 1996).

Teorie podkovy by tedy mohla být charakterizována následovně. Krajní pravice a krajní levice v politickém systému ČR zastoupené SPR-RSČ a KSČM mají k sobě ideologicky blíže nežli k politickému středu, který je zastoupen KDU-ČSL. Tato ideologická blízkost je znatelná v otázkách postoje k individualismu, svobodě slova, bezpečnosti (vnější/vnitřní), mezinárodní politice a nacionalismu. Tato blízkost je znatelná jak v programové stránce, tak i v reálných projevech členů strany.

⁹ Jejich umístění pod bezpečnost bude vysvětleno níže v praktické části. Konkrétně v podkapitole pracující s argumenty KSČM.

1.4 OBHAJOBA VÝBĚRU STRAN

Poslední podkapitola teoretické části bude věnována odůvodnění výběru již zmíněných politických stran. U KDU-ČSL se obhajoba zjednodušuje tou skutečností, že na svých webových stránkách se sami explicitně prezentují jakožto středový subjekt. Nicméně v případě KSČM a SPR-RSČ se může jednat o problém. Teorie podkovy pracuje s kraji politického spektra, tedy se subjekty, které řadíme k extremismu. Problémem však může být ta skutečnost, která dle mého názoru souvisí celkově s problematikou extremismu, že samotné subjekty tuto „nálepku“ budou odmítat. Například s neonacismem souvisí, že se jedná o pojem, který slouží k popisu z vnějšku, samotní neonacisté by se tak nikdy neoznačili (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 140).

Výběr KSČM již byl nastíněn výše, v části věnující se levicovému extremismu. Spojení s krajní levicí lze zejména opřít o dogmatický proud uvnitř KSČM, který je představován zejména Martou Semelovou (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 27). Tento proud se mediálně vyjadřuje přinejmenším kontroverzně k okolnostem smrti Milady Horákové, nebo k událostem z roku 1968. Zároveň odmítá kritické náhledy na komunistickou historii včetně éry stalinismu. Rovněž odmítají soudobou evropskou integraci jako k celek či změnu názvu strany. Zejména z těchto důvodů se domnívám, že se jedná v kontextu ČR o subjekt, jenž lze zařadit na krajní levici. K tomu si lze i připočíst jisté společenské podvědomí o tom, že KSČM je krajně levicovou stranou.

V případě SPR-RSČ a jejím zařazení na pravý kraj politického spektra se lze opřít o několik faktorů. Nejprve si je třeba říci, že inklinace SPR-RSČ ke krajní pravici byla částečně dána její potřebou umístit se na politickém trhu v kontextu polistopadového Československa. V rámci své kampaně využívala sociálně populistické a později i rasistické rétoriky. V spojení se svojí politickou aktivitou se dokázala stát jediným „veřejně známým“ politickým reprezentantem toho co

považovala za „republikánství“. Ve svém cílovém prostoru se jí podařilo zastínit konkurenci a své hegemonné postavení završila v roce 1992, kdy uspěla ve volbách do federálního shromáždění a české národní rady. Jako zřetelně antisystémová a extremistická strana se začala profilovat až v období mezi lety 1992 a 1998. Lze říci, že konání strany zapříčinilo, že označení „republikán“ získalo ultrapravicový nádech (Mareš 2000a: 159). Její krajně pravicové zařazení je možné opřít například o rétoriku směřovanou proti romské menšině či její vazby na DSSS.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část bude věnována aplikaci teorie podkovy. Kapitola bude členěna do několika podkapitol. První dvě se budou věnovat argumentům zvolených zástupců krajů politického spektra k výše zmíněné body. Bude zde interpretována argumentace analyzovaných subjektů, a za předpokladu, že se k danému bodu vyjadřoval nějaký představitel v médiích či na sociálních sítích, bude věnován prostor i tomu. Avšak může nastat i situace, kdy bude k dispozici pouze jeden ze zmíněných způsobů získání informací, jelikož například programy se zvoleným tématům plně nevěnovaly, či naopak se k danému tématu nevyjádřili představitelé strany v médiích. Jakožto jeden ze zdrojů byly využity i Parlamentní listy. Jsem si vědom toho, že se může jednat o zdroj pochybných kvalit. Domnívám se však, že jelikož by se mělo jednat o oficiální profily členů stran, tak tento zdroj v kontextu této práce lze využít.

Ve třetí podkapitole proběhne komparace argumentů obou stran na zvolená témata. Na to bude navazovat část, která rozebere pohled na jednotlivé body ze strany KDU–ČSL. Bude zde zároveň hledána blízkost s postoji KSČM a SPR-RSČ. Cílem této části a zároveň celé práce tedy bude zjištění, zdali mají zástupci krajů politického spektra k sobě blíže nežli ke středovému subjektu. Teorie vychází z toho, že tomu tak skutečně bude, nicméně je zde ta možnost, že aplikace teorie podkovy bude na základě empirického testování vyvrácena. Avšak to není problém, jelikož cílem této práce je otestování teorie podkovy v praxi.

Poslední podkapitola této části bude věnována aktuálnější aplikaci teorie podkovy. Konkrétně zde bude použit politický subjekt SPD. V souvislostech s SPD se hovoří o subjektu, který dokázal efektivně využít politické poptávky na krajích politického spektra. Zaprvé dokázal voliče krajně pravicových subjektů, v tomto případě bývá předseda strany Tomio Okamura označován za následovníka Miroslava Sládka, který svého předchůdce překonal (Holub 2017). Zadruhé v případě krajní levice lze podle průzkumu předpokládat, že k SPD přešlo přibližně 120 tisíc voličů KSČM (Škop 2017).

2.1 POJETÍ ARGUMENTŮ Z POHLEDU KSČM

V této části budu vycházet zejména z oficiálního programu KSČM pro volby do poslanecké sněmovny v roce 2017. V rámci odkazování se na představitele strany budu vycházet zejména z argumentů Vojtěch Filipa a Marty Semelové. Vybral jsem si je z toho důvodu, že se domnívám, že v hierarchii KSČM zaujímají přední pozice, a tudíž mají značný vliv na směřování strany. V případě Vojtěcha Filipa tomu může i nahrávat ta skutečnost, že se jedná o předsedu strany. Co se týče Marty Semelové, tak se jedná o političku, která je, jak již bylo zmíněno v teoretické části, představitelkou tzv. dogmatického proudu uvnitř KSČM. Navíc na sebe upoutala pozornost některými svými výroky, vůči kterým se členové KSČM nepostavili explicitně kriticky.

Jakožto první bod jsem si zvolil pohled na individualismus. S tím program strany explicitně nepracuje, nicméně základem komunistické ideologie je důraz na kolektivismus, který vyplývá z jejich pojetí socialismu (KSČM 2016). Pokud se následně podíváme na výroky některých představitelů KSČM, lze se domnívat, že individualismus je v jejich očích negativní myšlenkou. Například bývalý poslanec KSČM Jan Klán (2017b) se na webových stránkách strany individualismu věnoval. Podle něj individualismus narušuje soudržnost lidí. Individualistický člověk se žene za osobním rozvojem a nehledí na úspěch kolektivu. To je vidět například v zaměstnaneckém kolektivu kde panuje spíše nevraživost a soutěživost na úkor spolupráce. V jiném článku spojuje individualismus s terorismem. Teroristé si podle tohoto článku můžou dělat, co chtějí, jelikož jim to individualismus umožňuje (Klán 2017a).

Dalším příkladem může být projev předsedy strany Vojtěcha Filipa (2017), kde označil individualismus a elitářství za principy, které „papouškují“ nepolitickou kulturu, a tím zapříčiňují ztrátu schopnosti strany vést masy. V obdobném duchu se nese i vyjádření ze strany Marty Semelové (2011). Ta individualismus vidí jako jednu z příčin, proč byly výsledky výchovně

vzdělávacího procesu v roce 2011 tak „bídné“. Podle ní bezohlednost a sobectví útočí na hodnoty jako je vztah a úcty člověka k člověku, k jeho zdraví a k životu vůbec. Celkově tak lze říci, že postoj k individualismu je z pohledu KSČM viděn jakožto negativní pojem, který narušuje spolupráci a soudržnost celku a tlačí jednotlivce ke konkurenčnímu boji s jinými jednotlivci.

Druhým zvoleným bodem je svoboda slova. Té se ve svém programu KSČM přímo nevěnuje. Domnívám se, že lze částečnou spojitost nalézt v pasáži, která se zabývá podporou zákona o ochraně českého jazyka. Podle této části by chtěli prosazovat kultivovanost jazykového projevu a odmítnout vulgaritu v České televizi a Českém rozhlasu (KSČM 2017). Tato část programu sama o sobě nenaznačuje narušení konceptu svobody slova, nicméně pokud se podíváme na výroky uvedené níže, lze dle mého názoru předpokládat, že se může jednat o začátek širších zásahů do svobodného vyjadřování médií.

Více explicitně vyjádřené argumenty tedy představují samotné projevy analyzovaných členů strany. Například Vojtěch Filip (2018a) v jednom ze svých projevů uvádí, že v zájmu respektování výsledků voleb by měla být omezována některá média. Odůvodňuje to tím, že aby ochrana svobody slova mohla být zachována, musí být vždy doprovázena respektem ke svobodě slova dalších lidí, která je třeba právě vyjádřené ve svobodných volbách. Několik měsíců před tímto projevem, se vyjádřil k nebezpečí svobody projevu na konferenci v Číně. Upozorňoval zejména na nebezpečí, když se svoboda projevu vymkne z kontroly politických stran (E15 2017). Dalším faktorem, který nám může poukázat, jak ke svobodě slova přistupuje KSČM, je pokus o obnovu trestného činu hanobení prezidenta. Tento pokus inicioval poslanec KSČM Zdeněk Ondráček. Jako argument tehdy uváděl, že společnost v ČR nedošla zatím do takového stavu, aby nebylo nutné některé projevy upravovat veřejným trestním právem (Česká televize 2016).

Třetímu bodu, bezpečnosti, věnuje KSČM ve svém programu celou kapitolu, která se jí přímo zabývá. Chtěli by posílit uplatňování Charty OSN a posílit roli Valného shromáždění OSN. Na druhou stranu však chtějí vystoupit z NATO. Z toho důvodu by chtěli prosadit celonárodní referendum, které by se otázkou vystoupení z NATO či případně vystoupení z jeho vojenských struktur zabývalo. Jsou pro celoevropskou organizaci bezpečnosti, což i dokládá to, že chtějí obnovit úlohu OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě), která dle jejich názoru zajišťovala mír v Evropě více než 30 let. Jsou proti stavbě cizích vojenských základen na území ČR. Rovněž se v tomto bodě věnují kvótám EU na přijímání uprchlíků, což vidí negativně. Chtějí posílit boj proti fašismu, rasismu, náboženské a jiné nesnášenlivosti a diskriminaci. Vzhledem k tomu, že na druhé straně SPR-RSČ se vyhrazuje vůči komunismu, můžeme zde vidět vymezování se krajů politického spektra vůči sobě. Pokud se pak podíváme na vztah k bezpečnostním složkám státu v programu KSČM, chtěli by obnovit obranyschopnou armádu. Zkombinovali by stálý profesionální sbor s výcvikem záloh a posílili by plošně brannou výchovu obyvatelstva. Cílem by mělo být vytvoření návyků pro zvládání krizových situací. Zároveň by reformovali policii, která má být jednotným bezpečnostním sborem (KSČM 2017).

V médiích se představitelé KSČM věnovali zejména kritice NATO. Například Vojtěch Filip označuje NATO za relikv Studené války a jednu z příčin migrace z Afriky v souvislosti s tzv. arabským jarem (Bumba – Erhart 2017). Jiří Dolejš zase označil NATO jakožto organizaci sloužící USA. USA se angažuje aktivisticky a militantně ve světě, a tedy i samotné hrozby spíše navyšuje (Hora 2017). K těmto názorům si můžeme i přidat názor Marty Semelové, která v jednom rozhovoru uvedla, že považuje NATO za agresivní vojenský pakt, který má na svědomí rozdmýchávání válečných konfliktů a životy nevinných civilistů (ParlamentníListy.cz 2014). Co se týče vojenského výcviku obyvatel, Vojtěch Filip se v jednom rozhovoru vyjádřil náklonost k myšlence přípravy obyvatel na případný konflikt (Petřík 2015).

Ve vztahu k mezinárodní politice začnu pohledem na EU. Vůči ní se KSČM programově negativně nestaví. Pokud už je zde nějaká zmínka o EU, tak v rámci komparace platů či v otázkách migrantské krize, respektive kvótách na přerozdělení migrantů. V rámci migrantské krize zastávají řešení na místě konfliktu, což je podle nich nejvhodnější východisko. Kvóty pak důsledně odmítají. Programově se i soustřeďují na podporu Visegrádské čtyřky, zejména vztahů se Slovenskem (KSČM 2017).

Co se týče výroků v médiích tak například Vojtěch Filip se vyjádřil ke spolupráci s mezinárodními organizacemi. Staví se proti tomu, aby ČR byla členem velkého množství mezinárodních organizací. Členství, dle jeho názoru, stojí občany ČR nemalé peníze, aniž by oni sami mohli rozhodnout, zdali chtějí, aby naše země byla v těchto organizacích či nikoliv. Těch organizací je prý přes 200, konkrétně z nich jmenoval EU a NATO. Občané by se měli mít možnost rozhodnout v referendu (Filip 2018). Rovněž je i z výroků členů strany patrná náklonost k Ruské federaci (RF) a jejímu prezidentovi Vladimíru Putinovi. Vojtěch Filip tak v jednom rozhovoru propojil minulost a současnost, kdy tvrdil, že Rusko vždy bylo spíše napadeno, a tedy se i vždy zejména bránilo. Vladimíra Putina pak označil jako člověka, který se celý život snaží zabránit třetí světové válce (Petřík 2015). Vztah k RF lze doplnit i o pohled na otázku Krymu, kdy se Filip vyslovil, že Krym vždy byl Ruský (Břešťan 2017).

Nacionalismus se v programu KSČM nalézá ve formě několika odkazů na národ. Například již zmíněný zákon o ochraně českého jazyka, kterým by prosadili jazykovou kultivovanost. Dalšími odkazy může být důraz na posílení kvalitní a české kultury či v rámci dopravy to, že by chtěli podpořit národní dopravce. Rovněž požadují nepromlčitelnost privatizačních podvodů s tím, že chtějí zabránit rozprodeji majetku „naší vlasti“. Také by chtěli zrovnoprávnit podmínky pro domácí potravinářskou produkci a posílit potravinovou bezpečnost a soběstačnost. K tomu by chtěli zpřísnit normy na kvalitu potravin a zabránit dovozu nekvalitních

potravin do ČR. V jejich programu je důraz na národní produkty, které by podporovali skrze národní fondy a podpora vesnic, ve smyslu zabránění jejich vylidňování (KSČM 2017). V médiích se pak k národu potažmo k nacionalismu nevyjadřují, a když už, tak spíše negativně.

2.2 POJETÍ ARGUMENTŮZ POHLEDU SPR-RSČ

V této části budu vycházet z programu SPR-RSČ. Jak jsem již zmínil v úvodu této práce, program pro volby do poslanecké sněmovny pro rok 2017 není dostupný. Nicméně jsem kontaktoval předsedu strany Miroslava Sládka a bylo mi řečeno, že lze použít jakýkoliv program z předešlých voleb, jelikož svůj program nemění, ale pouze doplňují o aktuální témata (Příloha 1). Dohledal jsem tak program z roku 2006, který jsem pro potřeby této práce využil. Co se týče vyjádření členů strany, tak se budu opírat o vyjádření Miroslava Sládka, a to z toho důvodu, že lze předpokládat, že se jedná o jasný hlas strany. Svými výroky jednoznačně převyšuje výroky jiných členů strany a jasně udává směřování strany.

Oproti KSČM program SPR-RSČ se individualismu věnuje explicitně. Z programu je citelné, že nejdůležitější jednotkou je pro ně národ. V části nazvané Solidarita uvádějí, že individualismus, respektive jeho hlásání narušuje národní společenství. V části, která se jmenuje Sociální záležitosti toto tvrzení doplňují o to, že nikdo z jistě nepochybuje, naše společenství je střídavě obětí individualismu a kolektivismu¹⁰, což má vždy neblahé následky. Dále již pracují s individualismem implicitně, a to zejména v okamžicích, kdy odkazují na prospěch společnosti. Například trh by měl být ve společenském celku podřízen prospěchu společnosti. Jednotlivec zde tedy není důležitý, tím je celek, tedy

¹⁰ Zde lze předpokládat, že se jedná o implicitní kritiku komunismu zakomponovanou do jejich programu. Ve své rétorice jsou vůči komunismu více kritičtí. Toto lze opřít například o rozhovor DVTV s Miroslavem Sládkem (DVTV 2017).

společnost. Rovněž se domnívám, že v jejich programu proklamovaný zákaz adopce dětí homosexuálními páry jde proti individuálním svobodám (Reflex 2010). Jestliže se podíváme na výroky v médiích, zjistíme, že se členové SPR-RSČ individualismu nevěnovali.

Co se týče svobody slova, SPR-RSČ s ní ve svém programu nepracuje. V jejich projevech je nicméně rétorika zaměřující se na důraz svobody slova. Například Miroslav Sládek (2017) označil svobodu slova za nedotknutelnou. V jiném článku si Sládek (2009) stěžuje na to, že je na jeho stranu uplatňována informační blokáda a na Dělnické a Národní strany nikoliv, ač „opsali“ jeho program. Obviňuje za to systém, který si chce vytvořit záminku pro omezení slova. Dalším článkem Sládek (2018) píše o zákonu, jenž připravuje tým ministra za ANO Pelikána. Ten má prý za účel zlikvidovat informační blokadou konkurenci. Místopředseda SPR-RSČ Karel Fleischer (2017) se zase vyjadřuje ve svém článku k tomu, že dříve měli politici svobodu slova a mohli se vyjadřovat více explicitně. Odkazuje zde na jeden z projevů Abrahama Lincolna, který se vztahoval k nerovnosti mezi bílým a černým obyvatelstvem USA.

V otázce bezpečnosti se SPR-RSČ ve svém programu podobně jako KSČM zabývá otázkou vystoupení z NATO. Chtějí zajistit vojenskou nezávislost ČR. Argumentují tím, že obrana je výrazem národní vůle, a tudíž vidí jako zbytečné, aby se ČR podílela na akcích NATO, nebo na vytváření evropských vojenských jednotek, na jakýchkoliv mezinárodních operacích. To je podle nich možné pouze v případě, že je to v souladu se zájmy ČR. Nicméně se nebrání technické a informační spolupráci s ostatními demokratickými zeměmi. Navýšili by rozpočet na armádu a navrátili by jí vážnost již si zaslouží. Co se týče policie, tak by v jejím případě snížili byrokratickou zátěž, aby se mohla věnovat zajištění bezpečnosti. S tím je spojené i navýšení prostředků, které jsou přidělovány na její činnost (Reflex 2010).

Pokud se podívám na výroky v médiích tak zjistíme, že třeba Miroslav Sládek se v předvolební diskuzi vyjádřil k NATO podobně jako Vojtěch Filip, tedy označil tuto organizaci v podstatě za přežitek. Rusko podle něj není tím hlavním nebezpečím, tím je Čína, tudíž NATO postrádá smysl, a peníze do něj vkládané by bylo možné dát na užitečnější věci (ČT24 2017a). V jiném článku se Sládek vyjádřil, že muži a ženy by měli projít půlročním intenzivním vojenským kurzem. Po jeho absolvování by si mohli nechat zbraně doma. Tím by se zajistila podpora armádě domobranou, čímž by se navýšila efektivita obraných složek státu (ČT24 2017b).

V rámci mezinárodní politiky ve svém programu SPR-RSČ vyjadřuje obavy z EU v rámci ohrožení naší národní identity. Zároveň vnímají i negativně některé kroky EU, jako jsou například jejími orgány přijímaná nařízení vztahující se na zemědělství. V podstatě EU potažmo „světovládce“ obviňují z toho, že chtějí zničit zemědělství. Doslova o nich říkají, že nenávidí půdu a ty, kteří jí obdělávají. Říkají, že nezávislosti naší země docílíme tím, že opustíme NATO a EU. Co se týče jiných mezinárodních organizací, nezamlouvají se jim, a přiklánějí se více k bilaterálním dohodám (Reflex 2010).

Pokud se podívám na vztah k RF, tak podle vyjádření v médiích je vztah k RF ze strany SPR-RSČ spíše pozitivní. Miroslav Sládek se v jednom rozhovoru vyjádřil, že se jedná o důležitého partnera, tudíž zásadně nesouhlasí se sankcemi, které proti RF byly uvaleny EU a USA. K tomu ještě dodal, že je potřeba zapomenout na rok 1968 (Kroc 2017). Vztah k otázce Krymu u SPR-RSČ lze dohledat v jednom rozhovoru člena mládeže republikánů, jenž hovořil o této otázce se Sládkem. Ten mu potvrdil, že podle něj Krym vždy byl Ruský (SPR-RSČ 2016). Co se týče orientace východ-západ, ideálem je podle SPR-RSČ střed, tedy Visegrádská čtyřka, ke které by chtěli přidat Rakousko (Lyčková 2016).

Poslední rys, nacionalismus, potažmo národ se v programu SPR-RSČ vyskytuje v mnohem větší koncentraci, nežli tomu bylo u KSČM. Je to pro ně ve

své podstatě jedním ze základních jednotek. Lze říci, že se národ dotýká i již zmíněných bodů. Už v úvodu svého programu nezapomínají zmínit, že politika je pro ně službou národu a vlasti. Český národ řadí mezi význačné a nejvyspělejší národy světa. Zároveň zde upozorňují na nebezpečí ze strany těch, kteří chtějí náš národ zničit. Je potřeba si udržet národní identitu, která je klíčem k uchování naší svobody a k tomu, abychom mohli existovat dál jako národ. Doslova trvají na národní suverenitě. Špatné období, které je podle nich nyní, nazývají podzimem národa (Reflex 2010).

Celý jejich koncept národa vychází z rodiny. Tu označují jako budoucnost národa. Značná část bodů, které ve svém programu řeší, je podřízena rodině. Jmenovitě se jedná například o školu či ekonomiku. Ty jsou zde ve službách našeho národa. Zároveň s ekonomikou je spojen i zásah do osobních práv, kdy říkají, že svoboda podnikání musí být podřízena službě prosperitě národa. Pro vyšší bezpečnost ČR by vytvořili národní gardu. Zároveň by bezpečnost řešili i v kontextu psychické odolnosti. To znamená, že by pěstovali lásku k národu, aby si lidé uvědomili křehkost svých svobod a tím pádem se bránili vůči všem nepřátelům, kteří by je chtěli o ně připravit. Tím by se zamezilo vlivu mediální manipulace a jiných podvratných technik (Reflex 2010).

2.3 KOMPARACE ARGUMENTŮ KSČM A SPR-RSČ

Ve vztahu k individualismu lze říci, že ho obě strany vnímají jakožto negativní jev, který ohrožuje v současnosti naši společnost. Avšak je zde rozdíl v rétorice, která proti individualismu směřuje. KSČM se k němu vyjadřuje, jakožto k pojmu, který ohrožuje soudržnost společnosti a politickou kulturu. SPR-RSČ se spíše obává ohrožení národa.

Druhý bod, svoboda slova je z pohledu KSČM spíše negativní s tím, že společnost zatím nedošla do té fáze, kdy by s ní mohla volně nakládat. SPR-RSČ zastává opačný postoj. Jsou pro absolutní svobodu slova. To může být zapříčiněno

i tím, že chtějí absolutní volnost ve své rétorice, kterou by bylo v mnohých případech možné označit za rasistickou. To například můžou doložit kontroverzní výroky Miroslava Sládka ve vztahu k romské menšině.

Ve vztahu k třetímu bodu, bezpečnosti se obě strany vyjadřují ve svých programech pro zvýšení výdajů na armádu a policii. Zároveň jsou i proti členství v NATO, které vidí jako relikv Studené války. Další záležitostí, na níž se shodnou je postoj k Benešovým dekretům. Ty jsou součástí toho bodu, proto, že je uvedla ve svém programu KSČM v souvislostech s revizí dokumentů řešících výsledky druhé světové války. KSČM se v programu explicitně staví vůči revizi. Pokud chceme najít postoj SPR-RSČ je nutné se podívat mimo program. Podle vyjádření v roce 1996 jsou zásadně proti vyjednávání ohledně Benešových dekretů a ti, kteří by se o to pokoušeli, by měli být označeni jako vlastizrádci (Mareš 2000b). Sice se jedná o již dost zastaralý údaj, nicméně za předpokladu, že budeme vycházet z tvrzení SPR-RSČ, že si pevně stojí za svými názory a nemění je (Falta 2017), lze předpokládat, že i v tomto případě se nic nezměnilo. Zároveň se i obě strany staví pozitivně k podpoře branné výchovy, a tedy i zajištění armádních záloh u civilního obyvatelstva. Jsou tedy pro to, aby obyvatelé měli nějaké základní vojenské znalosti, jako je například střelba ze zbraní apod.

Ve čtvrtém bodě, mezinárodní politice se ukazuje, že obě strany mají negativní postoj vůči EU, NATO a v podstatě i dalším jiným mezinárodním organizacím. RF vnímají jako významného partnera. Rovněž se i shodnou ve svém postoji vůči sankcím proti RF či k otázce anexe Krymu. Zásadní je však pro ně spolupráce s našimi sousedy, tedy zejména se členy Visegrádské čtyřky.

Co se týče nacionalismu, obě strany s ním pracují. Nicméně je zde citelný rozdíl v práci s tímto termínem. KSČM na něj v některých případech spíše odkazuje, nicméně SPR-RSČ s ním přímo pracuje. Lze říci, že je to pro ni jeden z klíčových pojmů. Odkazy KSČM se dotýkají termínů jako je národní produkt,

národní dopravce apod. Co se týče nacionalismu, tak vůči němu jsou kritičtí, což lze vyzorovat v rozhovorech v médiích.

Tabulka 1 – Komparace shody KSČM a SPR-RSČ

Téma:	KSČM:	SPR-RSČ:	Shoda:
Individualismus	Negativní postoj – ohrožení soudržnosti	Negativní postoj – ohrožení národa	V praxi shodné vnímání jakožto negativního jevu.
Svoboda slova	Kritičtí	Pro úplnou svobodu slova	Neshodují se.
Bezpečnost	Zvýšení výdajů pro armádu a policii. Proti NATO. Proti revizi Benešových dekretů. Branná výchova – vojenský výcvik civilistů.	Zvýšení výdajů pro armádu a policii. Proti NATO. Proti revizi Benešových dekretů. Branná výchova – vojenský výcvik civilistů.	Shodují se.
Mezinárodní politika	Negativní postoj k EU a mezinárodním organizacím. Kritika kvót. RF vnímána jako důležitý partner. Kritika sankcí vůči RF. Kladný postoj k anexi Krymu.	Negativní postoj k EU a mezinárodním organizacím. Kritika kvót. RF vnímána jako důležitý partner. Kritika sankcí vůči RF. Kladný postoj k anexi Krymu.	Shodují se.

	Spolupráce s Visegrádskou čtyřkou.	Spolupráce s Visegrádskou čtyřkou.	
Nacionalismus	V programu náznaky. Rétorika kritická.	Důležitý koncept.	Neshodují se.

* Zdroj: zpracováno autorem

2.4 POJETÍ ARGUMENTŮ Z POHLEDU KDU-ČSL A ZAVRŠENÍ APLIKACE TEORIE PODKOVY

Zahrnutím středového aktéra do komparace bude dokončena aplikace teorie podkovy. Tímto krokem se zjistí, zdali k sobě mají svými postoji blíže zástupci krajů politického spektra, či mají blíže k politickému středu. KDU-ČSL jsem vybral z toho důvodu, že samotná strana se profiluje jakožto středový subjekt, a uvádí to tak i na svých stránkách (KDU-ČSL [nedatováno b]). V této části budu vycházet z programu do poslanecké sněmovny pro rok 2017. Co se týče názorů, budu vycházet zejména z postojů předsedy strany Pavla Bělobrádka, jelikož se jedná dle mého názoru o člověka, který určuje současný směr strany. Navíc se samotná strana od jeho výroků nedistancovala.

Pokud se podíváme na program KDU-ČSL, zjistíme, že se individualismu explicitně nevěnuje. Nicméně je z programu citelné, že základní jednotkou je pro ně rodina. Jsem toho názoru, že individualismus nevnímají tak negativně jako SPR-RSČ či KSČM, nicméně jistá obezřetnost vůči němu je v programu znatelná, a co se týče projevů, tak v nich nabírá individualismus pejorativnějšího významu. Tento dojem následně umocní spojení „individualistické sobectví“, které lze nalézt v článku, který se věnuje odpovědi na otázku, kdo jsou lidovci (KDU-ČSL [nedatováno a]). V této části se vymezují vůči individualismu i kolektivismu a snaží se postavit mezi ně. V rámci projevů členů strany tak například členka strany Marie Horáková (2015) v době, kdy se ucházela o post místopředsedkyně KDU-

ČSL, ve svém projevu individualismus označila jakožto hrozbu rodiny. Doslova řekla, že individualismus pohrdá hodnotami evangelia i obecně kulturními i společenskými normami. V konečné fázi tedy ohrožuje rodinu stejně jako totalitní tendence. Předseda strany Pavel Bělobrádek zase ve svém projevu označil, že KDU-ČSL se odlišuje od liberálů s jejich individualismem i od socialismu s jejich kolektivismem (Kopecký 2015a). V pohledu na individualismus by se tak mohlo zdát, že se všechny tři subjekty shodnou, nicméně v rétorice KDU-ČSL je citelná umírněnost oproti rétorice KSČM a SPR-RSČ.

I s konceptem svobody slova KDU-ČSL nepracuje v programu explicitně, nicméně má ve svém programu bod, který se zabývá médii. Zde v podstatě říkají, že chtějí co největší objektivitu a zabránit šíření dezinformací. Veřejnoprávní média pak chtějí jako nezávislou alternativu ke komerčním médiím. Již z informací, které jsou v jejich programu se domnívám, že svobodu slova budou chtít chránit. Tuto domněnku i umocňuje článek Pavla Bělobrádka (2015), kde označil svobodu slova za koncept, bez něhož se demokracie stane tyraníí. Největší rozdíl tak zde je s KSČM, jelikož SPR-RSČ se ke svobodě slova staví pozitivně, nicméně to může být odůvodněno tím, že jí budou chtít využít k otevřenější rétorice.

Pokud se podívám na třetí bod bezpečnost, zjistíme, že KDU-ČSL se ve svém programu staví pozitivně ke spolupráci s NATO. Chtěli by navýšit podporu NATO ze strany Armády ČR. Co se týče policie, tak zde by chtěli hlavně zajistit její absolutní politickou nezávislost. Ve vztahu k Benešovým dekretům lze nalézt zmínku v jednom článku, kde se Pavel Bělobrádek vyjádřil tak, že Benešovi dekrety by se neměly znova otevírat a že je rád, že už je ani na sněmu sudetských Němců moc nezmiňují. Ve stejném článku se k nim i vyjadřoval bývalý ministr kultury Daniel Herman, který je odsoudil z hlediska kolektivní viny na základě etnického původu. Nicméně dodal, že je potřeba vnímat kontext tehdejší doby (Hosenseidlová – Balucha 2015). Ve vztahu k civilní obraně se KDU-ČSL

vyjádřila, že je pro výuku civilní obrany na školách, aby lidé věděli, co mají dělat v momentech krize. Žáci by se tak učili první pomoc, přežití apod. (KDU-ČSL 2015). V kontextu bezpečnosti by se tak všechny tři strany shodly v osvětě civilistů v oblasti přežití, nicméně politické kraje se staví kladně i k vojenské výchově. Zásadní rozdíl však přichází v otázce NATO kde se jejich názory rozcházejí. Benešovi dekrety pak uznávají všechny strany, nicméně KDU-ČSL do této otázky přináší i kritický úhel pohledu.

Ve vztahu k mezinárodní politice se nejprve podívám na pohled KDU-ČSL k EU. Zde se přiklánějí k prohlubování spolupráce v rámci obrany. EU vidí jakožto organizaci, která spojuje civilizace sdílející západní křesťansko-židovské hodnoty. Jsou tedy proti tomu, aby se EU šířilo mimo tento prostor, jako nežádoucího člena tak explicitně jmenují například Turecko. Ke kvótám se staví nesouhlasně, nicméně z jiného důvodu nežli KSČM či SPR-RSČ. Kritizují na nich vyvíjení tlaku na členské státy, které následně posiluje odpor občanů vůči samotné EU (Aktuálně.cz 2017). Vůči RF, respektive současné politice „Kremlu“ se staví negativně. To lze vyvodit například z reakce Pavla Bělobrádka na seznam politiků, jimž byl zakázán vstup na území RF. Reakcí byla prohlášení, že poslanci a europoslanci KDU-ČSL nebudou jezdit do odvolání do RF (Kopecký 2015b). Rovněž se staví negativně k anexi Krymu a tvrdí, že RF si za tento čin sankce zaslouží (ParlamentníListy.cz 2016). V programu se i dotýkají spolupráce s Visegrádskou čtyřkou, kterou by chtěli rozšířit či případně zintenzivnit její spolupráci s jinými zeměmi. Lze tedy říci, že v tomto případě se strany shodnou v kritice kvót, nicméně opětovně je zde citelný rozdíl v argumentaci. Celkově ve vztahu k EU se pak politické kraje shodnou více nežli se středem. Pokud se následovně podíváme na otázku Krymu a RF tak se názory mezi politickými kraji a středem v tomto případě ještě více prohloubí.

Při pohledu na poslední bod, nacionalismus, zjistíme že s ním v programu KDU-ČSL pracuje minimálně. Jsou zde sice odkazy na národ, avšak jsou do

programu zaimplementovány podobným způsobem, jako jsme viděli v případě programu KSČM. Pokud se podíváme na rétoriku, tak ta je spíše proti nacionalismu, zejména těm prvkům, které nadřazují jeden národ nad jiné. Pojem nacionalismus by se tak v jejich pojetí dal nahradit za vlastenectví, které by dle nich mělo být propojeno se znalostí jak těch pozitivních, tak i těch negativních záležitostí souvisejících s vlastním národem (ParlamentníListy.cz 2011). V tomto případě tak lze tedy vyzorovat, že se v tomto pohledu nejvíce shodnou s KSČM, a tudíž se domnívám že zde má krajní levice blíže k politickému středu nežli ke krajní pravici.

Tabulka 2 – Komparace shody KDU-ČSL a krajních subjektů

Téma:	KDU-ČSL:	Shoda s krajními subjekty:
Individualismus	Obezřetný až kritický postoj.	Lze říci, že se shodují s oběma subjekty, nicméně je zde rozdíl v rétorice.
Svoboda slova	Důležitý prvek demokracie.	Shodují se spíše s SPR-RSČ, nicméně s tímto konceptem pracují jinak.
Bezpečnost	Pro NATO. Politická nezávislost policie. Proti revizi Benešových dekretů, avšak vnášejí kritický úhel pohledu. Pouze branná výchova. Profesionalizace armády.	Zásadně se neshodují.
Mezinárodní politika	Kladný postoj k EU.	Zásadně se neshodují.

	<p>Kritika kvót, nicméně z důvodu negativního vnímání EU v očích obyvatel.</p> <p>Nedůvěra k RF a spíše příklon k USA.</p> <p>Souhlasí se sankcemi vůči RF.</p> <p>Kritika anexe Krymu.</p> <p>Spolupráce s Visegrádskou čtyřkou a její rozšíření.</p>	
Nacionalismus	Negativně vnímán.	Spíše blízkost s KSČM.

* Zdroj: zpracováno autorem

3. DALŠÍ VYUŽITÍ TEORIE PODKOVOY – POJETÍ ARGUMENTŮ Z POHLEDU SPD

V případě SPD budu pracovat s aktuálním programem strany k volbám do poslanecké sněmovny pro rok 2017. Postoj SPD k daným tématům pak budou následně dokreslovat výroky předsedy strany Tomia Okamury, jelikož se jedná o osobu, která udává směr strany. V tomto případě jsem i využil jakožto zdroj blog a profil na sociální síti Facebook, které patří Tomiu Okamurovi, a to z toho důvodu, že se jedná o hlavní komunikační kanály, skrze které prezentuje své názory.

S individualismem ve svém programu SPD přímo nepracuje, nicméně z některých tvrzení, které v programu mají si lze jejich názor odvodit. Základním konceptem je pro ně tradiční česká rodina. Pokud někdo chce žít na území ČR, musí respektovat naše hodnoty a přizpůsobit se (SPD 2017a). Tato tvrzení můžou napovědět, že individualismus není pro ně stěžejním tématem. Celkový pohled může i dokreslit jiný dokument SPD, který se zabývá vzděláváním. Zde se již SPD vymezuje vůči individualismu explicitně. Staví zde nejen individualismus do pozice vůči tradicím vycházejícím z židovsko-křesťanské historie, kterým přikládají značnou důležitost. Následně pak zmiňují, že nechtějí ideologizaci školství směrem k multikulturalismu, individualismu a dalším věcem, které oslabují funkci rodiny (SPD 2017b). V médiích se tématu individualismu nevěnují. Postoj SPD k individualismu lze tedy shrnout jakožto negativní. Vidí v něm koncept ohrožující výchovu a funkci rodiny.

V rámci vztahu SPD ke svobodě slova, lze zjistit, že ve svém programu věnují odstavec veřejnoprávním médiím. Chtěli by v podstatě zvýšit politickou kontrolu nad jejich hospodařením a omezit jejich příjem na dotace ze státního rozpočtu (SPD 2017a). Tento odstavec prohlubuje současná problematika ve vztahu k veřejnoprávním médiím ze strany SPD. Například předseda strany Tomio Okamura se vyjádřil, že by chtěl zestátnit Českou televizi a Český rozhlas

(Klicnar 2017). Český rozhlas se k tomu vyjádřil, že by se jednalo o krok zpět k totalitě (tamtéž). Dále vztah SPD ke svobodě slova může dokreslit jejich pokus o novelu trestního zákoníku. Ta má učinit trestnou podporu a propagaci ideologií, které hlásají nenávist a potlačují svobody. Podle některých poslanců Pirátské strany či KDU-ČSL se však jedná o zavedení nového verbálního trestného činu a omezení svobody slova (iRozhlas 2017).

V otázce bezpečnosti by chtěli podporovat armádu, policii a další bezpečnostní složky. Co se týče policie, tak se vyslovují pro její nezávislost. Rovněž se kladně staví k vojenskému výcviku civilního obyvatelstva a zpřístupnili by co nejvíce podmínky pro legální držení zbraně. Pokud se podívám na jejich postoj k NATO, tak v programu se věnují pouze uspořádání referenda ohledně členství nejen v NATO, ale i dalších organizacích (SPD 2017a). V médiích pak lze pohled na NATO rozšířit. Během tiskové konference se Tomio Okamura vyjádřil, že jemu osobně NATO vadí (Echo24 2017). Co se týče vztahu k Benešovým dekretům, tak je na svém blogu Tomio Okamura zmiňuje. Jednoznačně říká, že jsou správné. Celý článek pak postrádá kritický náhled na tuto problematiku (Okamura 2017).

Postoj SPD k mezinárodní politice začnu jejich pohledem na EU. Ten je v jejich programu silně kritický. To dokládá například název kapitoly „Konec diktátu EU. Odejeme po anglicku“. Zásadně se i staví proti kvótám na přerozdělení imigrantů. Dávají tak důraz na suverenitu ČR (SPD 2017a). Na svém profilu se pak Tomio Okamura vyjádřil k otázce RF. RF označil za důležitějšího partnera, jednoznačně odsoudil sankce a označil anexi Krymu jakožto pomoc utlačovaným obyvatelům Ukrajiny (Okamura 2015). V rámci vztahu k Visegrádské čtyřce pak ve svém programu SPD zmiňuje zejména vojenskou spolupráci.

Pokud se podívám na postoj SPD k nacionalismu, tak v jejich programu narazíme na zmínky, které jsou podobné jako v programech KSČM či KDU-ČSL.

V programu více operují s konceptem vlastenectví (SPD 2017a), nicméně se domnívám, že v případě SPD se vlastenectví stává synonymem pro nacionalismus. Toto tvrzení dokládá kupříkladu projev Tomia Okamury, kde tyto termíny dává dohromady (Okamura 2016). Pokud se pak podíváme na program či jiné dokumenty SPD optikou vlastenectví = nacionalismus, zjistíme, že je zde nacionalismus silně zastoupen. V programu se například objevují fráze jako „Budme dobrými vlastenci“ (SPD 2017a) apod. V otázce školství pak uvidíme třeba, že by strana chtěla prosazovat více vlasteneckou výchovu (SPD 2017b).

Pokud bych to měl následně shrnout, je zde větší shoda krajní pravice a krajní levice mezi sebou navzájem nežli s politickým středem. Shoda je zde více patrná nežli v případě KSČM a SPR-RSČ, jak je vidět i v tabulce 3. Jak je tedy vidět, teorii podkovy lze i aplikovat v kontextu politických subjektů, které jsou v současnosti zastoupeny v poslanecké sněmovně. Jak jsem již zmiňoval výše Tomio Okamura bývá označován za úspěšnějšího nástupce Miroslava Sládka, a zároveň přebral hlasy KSČM. To dokládá, že dokázal zaujmout voliče obou politických krajů. Zároveň se i ukázalo díky obou užitím teorie podkovy, že by se mohla shoda mezi krajní levicí a krajní pravíci časem prohlubovat. Nicméně pro potvrzení tohoto tvrzení je nutné nadále sledovat scénu krajů politického spektra.

Tabulka 3 – Komparace SPD s krajní levicí a KDU-ČSL

Téma:	SPD:	Shoda s krajní levicí:	Shoda s KDU-ČSL:
Individualismus	Negativní postoj.	Shodují se.	Shoda, nicméně opětovně je zde rozdílná rétorika.
Svoboda slova	Svým způsobem by jí omezovali.	Shodují se.	Neshodují se.
Bezpečnost	Proti NATO. Nezávislost policie.	Shodují se.	Neshodují se.

	<p>Proti revizi Benešových dekretů.</p> <p>Vojenský výcvik civilního obyvatelstva.</p>		
Mezinárodní politika	<p>Negativní postoj k EU.</p> <p>Kritika kvót.</p> <p>RF důležitý partner.</p> <p>Kritika sankcí vůči RF.</p> <p>Souhlas s anexí Krymu.</p> <p>Spolupráce s Visegrádskou čtyřkou.</p>	Shodují se.	Neshodují se.
Nacionalismus	Jeden ze základních konceptů.	Neshodují se.	Neshodují se.

* Zdroj: zpracováno autorem

ZÁVĚR

Cílem práce byla aplikace teorie podkovy v kontextu ČR. Samotná teorie a s ní související termíny byly představeny v teoretické části této práce. V rámci teoretické části jsem i představil formulaci teorie podkovy využitou pro účely této práce. Jakožto zástupci krajů politického spektra byly zvoleny subjekty KSČM a SPR-RSČ. Za středovou stranu byla vybrána KDU-ČSL. Strany byly komparovány na základě pěti vybraných rysů. Těmi byly vztah k individualismu, svobodě slova, bezpečnosti, mezinárodní politice a k nacionalismu. Na základě zjištěných poznatků je tedy třeba určit, zdali k sobě mají zástupci krajní levice a krajní pravice blíže nežli k zástupci politického středu, či nikoliv.

Pokud rozeberu jednotlivé body, zjistím, že politické kraje k sobě v tomto případě mají povětšinou blíže nežli k politickému středu. Avšak jsou zde i případy, kdy najdou společnou shodu všechny tři subjekty. Tato shoda je patrná již u prvního bodu, vztahu k individualismu. Všechny tři subjekty ho vidí jakožto negativní pojem, nicméně KSČM a SPR-RSČ jsou ve své rétorice mnohem kritičtější. KDU-ČSL je vůči individualismu mírnější. Strana uvádí, že stojí mezi kolektivismem a individualismem, což může naznačovat, že jim jde o to tyto přístupy vyvážit.

Ve vztahu ke svobodě slova se nejvíce proti vyslovovala KSČM, která by jí do určité míry omezovala. SPR-RSČ se zase vyslovovala pro absolutní svobodu slova. Pohled KDU-ČSL je také pro svobodu slova, ta je však pro ně jedním z důležitých charakteristických rysů demokratického systému.

V kontextu bezpečnosti se všechny tři subjekty shodnou, že by zde měla být nějakým způsobem vyřešená branná výchova, nicméně KSČM a SPR-RSČ by zašly dál. Jsou pro to, aby z civilního obyvatelstva byly schopné zálohy, tedy aby zde byl nějaký vojenský kurz apod. Ve vztahu k NATO je znát, že politické kraje se shodnou na odchodu z této organizace. KDU-ČSL je opačného názoru a chtěla by angažovanost ČR posílit. Pokud se pak podíváme na policii tak všechny tři

strany by jí chtěly zefektivnit, nicméně KDU-ČSL přímo zmiňuje, že chce, aby se jednalo o politicky nezávislou instituci.

Ve vztahu k mezinárodní politice se KSČM i SPR-RSČ staví negativně vůči členství EU či jiných mezinárodních organizacích a odsuzují kvóty na migranty. RF vidí jakožto důvěryhodného partnera a uznávají anexi Krymu. Zároveň se i shodnou na otázce Benešových dekretů, které ani zpětně nevidí nijak kriticky. KDU-ČSL se k EU staví pozitivně vůči členství v EU a jiných mezinárodních organizacích. Kvóty kritizují, nicméně pouze z toho důvodu, že se tím samotná EU v očích občanů členských států zdiskredituje. K RF se staví kriticky a spíše preferují jakožto partnera USA. Rovněž tedy vnímají i anexi Krymu negativně. Benešovi dekrety uznávají, ale zdůrazňují, že nutné vnímat kontext tehdejší doby, a kritizují celkově kolektivní vinu na základě etnického původu.

Pokud se podívám na nacionalismus tak nejvíce shody lze nalézt mezi KDU-ČSL a KSČM jejich pohledy jsou spíše kritické. Pokud jsou v jejich programech odkazy na nacionalismus, tak pouze v minimální míře. Pro SPR-RSČ se jedná o stěžejní téma. Je to pro ně základní jednotka.

Domnívám se, že aplikace teorie podkovy byla ve vybraném kontextu úspěšná. Skutečně se na vybraných bodech prokázalo, že je zde znatelná shoda mezi krajní levicí a krajní pravíci. Ty zde mají k sobě skutečně blíže nežli k politickému středu. V některých bodech sice bylo možné nalézt shodu i s politickým středem, nicméně se jednalo, dle mého názoru, o malé množství shody, která tak na závěrečný verdikt nemá vliv. Úspěšnost aplikace teorie podkovy dokládá i její využití v případě, kdy byla jakožto zástupce krajní pravice použita SPD. Zde se projevila dokonce větší shoda s krajní levicí nežli v případě SPR-RSČ. Nabízí se tak zde případně další výzkum, který by mohl v budoucnu prokázat, zdali se jedná o ojedinělý případ či nikoliv.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

KNIHY A TEXTY

Albertazzi, D. – McDonell, D. eds. (2008). *Twenty-First Century Populism The Spectre of Western European Democracy* (Palgrave Macmillan: Basingstoke).

Alvares, C. – Dahlgren, P. (2015). Populism, extremism and media: Mapping an uncertain terrain. *European Journal of Communication* 31 (1), s. 46–57.

Arzheimer, K. (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics* 38 (3), s. 535–556.

Backes, U. – Moreau, P. (2012). *The extreme right in Europe: current trends and perspectives* (Vandenhoeck & Ruprecht: Göttingen).

Bastl, M. – Mareš, M. – Smolík, J. – Vejvodová, P. (2011). *Krajní pravice a krajní levice v ČR* (Tisk centrum: Moravany).

Bocheňski, J. M. (1994). *Marxismus-leninismus. Věda nebo víra* (Velehrad: Olomouc).

Černý, P. (2008). *Právní ochrana před extremismem* (C. H. Beck: Praha).

Faye, J. P. (1996). *Le siècle des idéologies* (Armand Colin: Paris).

Fiala, P. – Mareš, M. – Sokol, P. (2007). *Eurostrany. Politické strany na evropské úrovni* (Barister and Principal: Brno).

Havlík, V. – Pinková, A. (2012). Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter* 2012 (2), s. 121–153.

Hagtvet, B. (1994). Right-Wing Extremism in Europe. *Journal of Peace Research* 31 (3), str. 241–246.

Huber, R. A. – Schimpf, Ch. H. (2017). On the Distinct Effects of Left-Wing and Right-Wing Populism on Democratic Quality. *Politics and Governance* 5 (4), s. 146–165.

Hudeček, J. (2007). Evropské aspekty v politice české radikální levice. *Alternativy* 2007 (24), s. 8-11.

Charvát, J. (2007). Současný politický extremismus a radikalismus. (Portál: Praha).

Chmelík, J. a kol. (2012). Extremismus (Aleš Čeněk: Plzeň).

Choat, S. (2017). 'Horseshoe theory' is nonsense – the far right and far left have little in common. The Conversation 12.4.2017 (<https://theconversation.com/horseshoe-theory-is-nonsense-the-far-right-and-far-left-have-little-in-common-77588>, 25.03.2017).

Joffe, J. (2008). New Years essay 2009. Roland Berger Strategy Consultant 22. 12. 2008 (<https://web.archive.org/web/20090203054730/https://www.rolandberger.com/news/2008-12-22-rbsc-news-NewYearEssay.html>, 24.03.2018).

Kalamár, Š. – Svoboda, I. – Sunardi, T. – Vopršál, P. (2011). Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou (KEY Publishing s.r.o.: Ostrava).

Klapisis, A. (2014). Economic crisis and political extremism in Europe: from the 1930s to the present. *European view* 13 (2), s. 189–198.

Lipset, S. M. (1960). Political Man. The Social Bases of Politics (Doubleday and Company: New York).

Lipset, S. M. – Raab, E. (1970). The Politics of Unreason. Right-Wing Extremism in America, 1790-1970 (Harper Torchbook: London).

Machiavelli, N (1997). *Vladař (Ivo Železný: Praha)*.

Mareš, M (2000a). Konstituování krajní pravice v českém stranicko-politickém systému. Vývoj SPR-RSČ od přelomu let 1989/1990 do parlamentních voleb v roce 1992. *Politologický časopis* 2000 (2), s. 157–168.

Mareš, M. (2000b). Zahraničně-politické koncepce české krajní pravice. *Středoevropské politické studie* 2 (1). Mareš, M. (2001). Otázky výzkumu pravicového extremismu. *Politologický časopis* 2001 (2), s. 115–133.

Mareš, M. (2003). Pravicový extremismus a radikalismus v ČR (Barrister and Principal: Brno).

Mareš, M. (2005a). Reformists versus dogmatists. The analysis of the internal party conflict inside the KSČM. In Kopeček, Lubomír (ed.) *Trajectories of the Left. Social Democratic and (Ex-)Communist Parties in Contemporary Europe: Between Past and Future* (CDK a ISPO: Brno), s. 130–139.

Mareš, M. (2005b). Terorismus v ČR (Centrum strategických studií: Brno).

Mareš, M. – Vejvodová, P. (2011). transnacionální dimenze soudobého českého neonacismu. *Mezinárodní vztahy* 46 (1), s. 75–90.

Marešová, A. ed. (1999). Kriminologické a právní aspekty extremismu (Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Praha).

Myers, B. R. (2010). *The Cleanest Race: How North Koreans See Themselves—and Why It Matters* (Melville House Publishing: New York).

Rydgren J. (2008). France: The Front National, Ethnonationalism and Populism. In: Albertazzi D., McDonnell D a kol. *Twenty-First Century Populism*. (Palgrave Macmillan: London), s. 166–180. Smolík, J. – Vejvodová, P. (2010). Politický extremismus jako bezpečnostní hrozba? In: Smolík, J. – Šmíd, T. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století* (Muni Press: Brno), s. 43–68.

Šustrová, P. – Mlejnek J. jr. (2014). Zaostřeno na komunismus (Euroslavica: Praha).

Vegrichťová, B. (2013). Extremismus a společnost (Aleš Čeněk: Plzeň).

ANALYZOVANÁ DATA

Aktuálně.cz (2017). Česko by mělo dále odmítat kvóty na přerozdělování uprchlíků, tvrdí čeští europoslanci. 16. 5. 2017 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/cesko-by-melo-dale-odmitat-kvoty-na-prerozdelovani-uprchliku/r~1c33b2203a5b11e7a83b0025900fea04/?redirected=1523094926>, 7. 4. 2018).

Bělobrádek, P. (2015). Pavel Bělobrádek: Svoboda slova proti tyranii. 12. 1. 2015 (<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/pavel-belobradek/aktualne/pavel-belobradek-svoboda-slova-proti-tyranii-125911/>, 7. 4. 2018).

Bumba, J. – Erhart, M. (2017). Vystoupit z NATO a znárodňovat za náhradu, představil šéf Filip hlavní témata komunistů. 26. 6. 2017 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vystoupit-z-nato-a-znarodnovat-za-nahradu-predstavuje-vojtech-filip-hlavni_1706261634_pj, 2. 4. 2018).

Břešťan, R. (2017). Šéf komunistů Filip: Krym byl vždycky ruský, měli bychom to respektovat. 12. 10. 2017 (<https://hlidacipes.org/sef-komunistu-filip-krym-vzdycky-rusky-meli-bychom-respektovat/>, 3. 4. 2018).

Česká televize (2016). Navrhl zákon proti hanobení prezidenta. Češi ještě nedozráli, tvrdí komunista Ondráček. 15. 11. 2016 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1957672-navrhl-zakon-proti-hanobeni-prezidenta-cesi-jeste-nedozrali-tvrdi-komunista-ondracek>, 31. 3. 2016).

ČT24 (2017a). Sládek k členství v NATO. 23. 9. 2017 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/2251222-sladek-k-clenstvi-v-nato>, 2. 4. 2018).

ČT24 (2017b). Sládek: Muži i ženy by měli projít kurzem obrany. Zbraně by měl každý doma. 10. 10. 2017 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2268799-sladek-muzi-i-zeny-meli-projit-kurzem-obrany-zbrane-mel-kazdy-doma>, 3. 4. 2018).

DSSS (2014). 7. srpna 2014. DSSS – Národně a sociálně! Dělnická strana sociální spravedlnosti. 7. 8. 2014 (http://www.dsss.cz/komunalni-volby_-dsss-kandiduje-v-50-mestech-a-obcich, 29. 03. 2018).

DVTV (2017). 30 let po revoluci jsou v čele státu komunisti a estébáci, lidé jsou zmanipulováni, tvrdí Sládek. 6. 10. 2017 (<https://video.aktualne.cz/dvttv/30-let-po-revoluci-jsou-v-cele-statu-komunisti-a-estebaci-li/r~82fd5ceca88611e79142002590604f2e/?redirected=1523611150>, 13. 4. 2018).

E15 (2017). Šéf KSČM Filip na utajené akci v Číně chválil tamní režim za potlačování svobody projevu. 9. 12. 2017 (<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/sef-kscm-filip-na-utajene-akci-v-cine-chvalil-tamni-rezim-za-potlacovani-svobody-projevu-1340833>, 2. 4. 2018).

Echo24 (2017). Okamura: Mně NATO rozhodně vadí. Česko by se mělo bránit samo. 30. 11. 2017 (<https://echo24.cz/a/SiPQJ/okamura-mne-nato-rozhodne-vadi-cesko-by-se-melo-branit-samo>, 13. 4. 2018).

Falta, R. (2017). Minulost a současnost SPR-RSČ. 10. 2. 2017 (<https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Radek-Falta-115948/clanek/Minulost-a-soucasnost-SPR-RSC-75954>, 13. 4. 2018).

Filip, V. (2017). Vystoupení V. Filipa na 7. zasedání ÚV KSČM 24. 6. 2017. 24. 6. 2017 (<https://www.kscm.cz/cs/aktualne/aktuality/vystoupeni-v-filipa-na-7-zasedani-uv-kscm-24-6-2017>, 30 .3 .2017).

Filip, V. (2018a). KSČM působí na současné politické scéně jako konstruktivní a státotvorná strana. 25. 3. 2018 (<https://www.kscm.cz/cs/aktualne/aktuality/kscm-pusobi-na-soucasne-politicke-scene-jako-konstruktivni-statotvorna-strana>, 31. 3. 2018).

Filip, V. (2018b). Za naše miliardy pro mezinárodní organizace, lidé mají právo rozhodnout! 29. 3. 2018 (<https://www.parlamentnilisty.cz/profilu/JUDr-Vojtech-Filip-140/clanek/Za-nase-miliardy-pro-mezinarodni-organizace-lide-maji-pravo-rozhodnout-85173>, 3. 4. 2018).

Fleischer, T. (2006). The Political Horseshoe again. *AIJAC* Listopad 2006 (<https://web.archive.org/web/20110516212834/http://www.aijac.org.au/review/2006/31-11/scribb31-11.htm>, 24.03.2018). Hora, D. (2017). NATO sklouzlo do paktu, který slouží zejména USA, angažuje se militantně ve světě a zvyšuje hrozby, bouří se Dolejš. 30. 6. 2017 (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/NATO-sklouzlo-do-paktu-ktery-slouzi-zejmena-USA-angazuje-se-militantne-ve-svete-a-zvysuje-hrozby-bouri-se-Dolejs-493621>, 2. 4. 2018).

Fleischer, K. (2017). Fleischer (SPR-RSČ Miroslava Sládka): Rasista Lincoln. 19. 8. 2017 (<https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Fleischer-SPR-RSC-Miroslava-Sladka-Rasista-Lincoln-500574>, 2. 4. 2018).

Holub, P. (2017). Tomio Okamura získal, o čem Miroslav Sládek jenom snil. 23. 11. 2017 (<https://echo24.cz/a/ptXFL/tomio-okamura-ziskal-o-cem-miroslav-sladek-jenom-snil>, 13. 4. 2018).

Horáková, M. (2015). Volební projev kandidátky na místopředsedkyni KDU-ČSL Marie Horákové. 7. 7. 2015 (<https://www.kdu.cz/akce/sjezd-1999/zpravy/volebni-projev-kandidatky-na-mistopredsedkyni-kdu>, 7. 4. 2015).

Hosenseidlová, P. – Balucha, M. (2015). Před 70 lety vydal prezident Beneš dekret, který připravil Němce o majetek. 21. 6. 2015 (https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/pred-70-lety-vydal-prezident-benes-dekret-ktery-pripravil-nemce-o-majetek_201506210454_mhornakova, 7. 4. 2018).

iRozhlas (2018). Pirátům se nepodařilo zamítnout návrh SPD o trestu za podporu nenávistné ideologie. 1. 3. 2018 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pirati-spd-tomio-okamura-pelikan_1803011359_pj, 13. 4. 2018).

KDU-ČDL [nedatováno a]. Odkud a kam lidovci jdou. [nedatováno] (<https://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>, 7. 4. 2018).

KDU-ČSL [nedatováno b]. Stát se členem. [nedatováno] (<https://www.kdu.cz/moje-kdu/stante-se-clenem>, 13. 4. 2018).

KDU-ČSL (2016). Lidovci budou prosazovat školní výuku civilní obrany. 20. 9. 2016 (<http://www.kdujiznimorava.cz/aktuality/lidovci-budou-prosazovat-skolni-vyuku-civilni-obrany-3230/>, 7. 4. 2018).

KDU-ČSL (2017). Volební program 2017 - Řešení pro tři generace a jednu společnou budoucnost České republik. 29. 8. 2017 (<https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>, 13. 4. 2018).

Klán, J. (2017a). Klán (KSČM): Ve stínu teroru. 8. 4. 2017 (<https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Klan-KSCM-Ve-stinu-teroru-482870>, 30. 3. 2018).

Klán, J. (2017b). Nový člověk. 25. 7. 2017 (<https://www.kscm.cz/cs/aktualne/medialni-vystupy/komentare/j-klan-novy-clovek>, 30. 03. 2018).

Klicnar, F. (2017). Zestátníme veřejnoprávní média, chce Okamura. Krok k totalitě, míní ČRo. 24. 10. 2017 (https://zpravy.idnes.cz/okamura-cesky-rozhlashospodareni-spd-dh4-/domaci.aspx?c=A171024_082219_domaci_fka, 13. 4. 2018).

Kopecký, J. (2015a). Bělobrádek obhájil post v KDU-ČSL, chce rozlomit rudooranžové koalice. 23. 5. 2015 (https://zpravy.idnes.cz/lidovce-znovu-vedepavel-belobradek-chteji-ziskat-hejtmany-pox-/domaci.aspx?c=A150523_101425_domaci_kop, 7. 4. 2018).

Kopecký, J. (2015b). Nebudeme jezdit do Ruska, řekl Bělobrádek. Kvůli ruské listině zákazů. 9. 6. 2015 (https://zpravy.idnes.cz/nebudeme-jezdit-do-ruska-rekl-belobradek-kvuli-ruske-listine-zakazu-11y-/domaci.aspx?c=A150609_123316_domaci_kop, 13. 4. 2018).

Kroc, V. (2017). Lídr SPR-RSČ Sládek: Na billboardech čtu to, co jsem říkal před čtvrt stoletím. 1. 10. 2017 (https://www.irozhlaz.cz/volby/lidr-spr-rsc-sladek-na-billboardech-ctu-co-jsem-rikal-pred-ctvrt-stoletim_1710011530_rez, 4. 4. 2018).

KSČM (2016). “Deklarace o socialismu”. 12. 5. 2016 (<https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/dokumenty/dulezite-dokumenty-k-minulosti/deklarace-o-socialismu>, 13. 4. 2018).

KSČM (2017). Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017. [nedatováno]

(http://volby.kscm.cz/sites/default/files/volebni_program_kscm_pro_volby_do_p_s_pcr_2017.pdf, 13. 4. 2018).

KSČM (2018). Kdo jsme a co chceme. Komunistická strana Čecha a Moravy [nedatováno] (<https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>, 18.03.2018).

Lyčková, V. (2016). PANE PREMIÉRE, NA ROVINU ... 23. 9. 2016 (<http://www.spr-rsc.cz/430-pane-premiere-na-rovinu.html>, 4. 4. 2018).

Mustafi, S. M: (2016). Kanhaiya's 'communism' and Modi's 'fascism' are alter-egos of each other. Both are anti-freedom and bad for business. The Hindu Business Line 11.3.2016 (<https://www.thehindubusinessline.com/blink/know/horseshoe-theory/article8336977.ece>, 25.3.2018).

Okamura, T. (2015). Okamura: Evropská unie podporuje vrahy. Rusové udělali jen to, co by udělal každý Čech. 12. 5. 2015 (<https://www.facebook.com/tomio.cz/posts/1006225479388267>, 13. 4. 2018).

Okamura, T. (2016). Tomio Okamura: Vlastenectví, pravicový nacionalismus, neofašismus. 27. 1. 2016 (<http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-vlastenectvi-pravicovy-nacionalismus-neofasismus>, 13. 4. 2018).

Okamura, T. (2017). Benešovy dekrety jsou správné. 10. 10. 2017 (<http://www.tomio.cz/aktuality/benesovy-dekrety-jsou-spravne/>, 13. 4. 2018).

ParlamentníListy.cz (2011). Bělobrádek (KDU-ČSL): Vlastenectví nebo nacionalismus? 21. 9. 2011 (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Belobradek-KDU-CSL-Vlastenectvi-nebo-nacionalismus-208848>, 7. 4. 2018).

ParlamentníListy.cz (2014). Semelová: NATO je agresivní vojenský pakt. 19. 3. 2014 (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Semelova-NATO-je-agresivni-vojensky-pakt-311953>, 2. 4. 2018).

ParlamentníListy.cz (2016). Bělobrádek čelil rozhořčeným čtenářům. Vysmál se kritice USA a odkázal je na Tomáše Halíka. 31. 8. 2016 (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Belobradek-celil-rozhorcenym-ctenarum-Vysmal-se-kritice-USA-a-odkazal-je-na-Tomase-Halika-451476>, 7. 4. 2018).

Petřík, L. (2015). Šéf KSČM Filip: Toto je nejvážnější nebezpečí od druhé světové války. Nechutná manipulace. Putin celý život věnoval zabránění třetí světové válce. 31. 7. 2015 (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Sef-KSCM-Filip-Toto-je-nejvaznejsi-nebezpeci-od-druhe-svetove-valky-Nechutna-manipulace-Putin-cely-zivot-venoval-zabraneni-treti-svetove-valce-387367>, 3. 4. 2018).

Reflex (2010). Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa. 22. 4. 2010 (<http://www.reflex.cz/clanek/special/36882/sdruzeni-pro-republiku-republikanska-strana-ceskoslovenska.html>, 31. 03. 2018).

Semelová, M. (2011). Semelová (KSČM): Zastavme propad vzdělávání. 5. 2. 2011 (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Semelova-KSCM-Zastavme-propad-vzdelani-188234>, 30. 3. 2018).

Škop, M. (2017). Přehledně: Kdo komu bral a kam utekly hlasy. Nejvíc „loupili“ ANO a Piráti. 23. 10. 2017 (<https://hlidacipes.org/prehledne-bral-kam-utekly-hlasy-nejvic-loupili-ano-pirati/>, 13. 4. 2017).

Sládek, M. (2009). Sládek: My jsme originál. 21. 5. 2009 (<https://www.lidovky.cz/sladek-my-jsme-original-0v4->

/noviny.aspx?c=A090521_000014_In_noviny_sko&klic=231628&mes=090521_0, 2. 4. 2018).

Sládek, M. (2017). Sládek (SPR-RSČ): Kdo vládne v Evropě - Evropané nebo Turci? 14. 2. 2017 (<https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Sladek-SPR-RSC-Kdo-vladne-v-Evropo-Evropane-nebo-Turci-475557>, 2. 4. 2018).

Sládek, M. (2018). ROK 2018 PRÁVĚ ZAČAL ... LIKVIDACÍ SVOBODY SLOVA. 2.1. 2018 (<http://pravyprostor.cz/rok-2018-prave-zacal-likvidaci-svobody-slova/>, 2. 4. 2018).

SPD (2017a). POLITICKÝ PROGRAM SPD. [nedatováno] (<http://www.spd.cz/program>, 13. 4. 2018).

SPD (2017b). Smyslem života nás všech, jsou zdravé a vzdělané české děti a mládež. [nedatováno] (<http://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/smyslem-zivota-nas-vsech-jsou-zdrave-a-vzdelane-ceske-deti-a-mladez.pdf>, 13. 4. 2018).

SPR-RSČ (2016). ROZHOVOR S ADAMEM STRÍBNÝM. 13. 12. 2016 (<http://www.spr-rsc.cz/457-rozhovor-s-adamem-stribnym.html>, 3. 4. 2018).

UK Essays (2017). Sociological Concepts And The Rise Of Extremism. All Answers Ltd. (<https://www.ukessays.com/services/example-essays/sociology/sociological-concepts-and-the-rise-of-extremism.php?vref=1> Accessed 14 March 2018).

RESUMÉ

The aim of this work is to apply the horseshoe theory in the context of the Czech political system. The theory of horseshoe says in essence that the far left and the far right political ideologies are ideologically closer to each other than both of them are to the political centre. For the comparison I chose KSČM party as the far left representative, SPR-RSČ party for the extreme right and KDU-ČSL party for the political centre. Ideological consensus is measured by the attitude of the parties to individualism, freedom of speech, security (internal/external), international politics and nationalism.

Apart from the introduction and conclusion part, this thesis consists of three parts. In the first part, which is theoretical, I analyse the operationalization of the concept of extremism and the affiliated categories. After that I examine horseshoe theory. Next paragraphs contain the definition of the theory concepts and terms which are used in the main comparative part of this thesis, and arguments about the usage of the selection of concepts as well as reasons for the choice of the specified political entities which were analysed.

The second part of this thesis is practical and it shows the application of the horseshoe theory to the selected subjects. Firstly, I analyse the attitude towards the selected concepts of KSČM, then from the point of view of SPR-RSČ and after that follows the comparison of these two. Afterwards, I analyse the conceptual attitudes of KDU-ČSL and I compare it with the concepts of extreme parties mentioned above in this paragraph. I come to the conclusion that the far left and the far right are closer to each other than they are to the political centre.

In the third part, I decided to extend the thesis and the use of the horseshoe theory to the currently politically successful far right party SPD. In this part, I analysed the attitudes to selected topics and compared them with the attitudes of KSČM and KDU-ČSL. This comparison showed that there is a greater ideological consensus with the extreme left than was the case of SPR-RSČ. I have outlined the

further potential research which could prove whether this trend will continue or is only a rare case.

PŘÍLOHY

Příloha 1

Miroslav Sládek
16 tis. lidí se to líbí
Pořek

3. ÚNOR 7:54

Dobry den, obracim se na Vas s zádosti. Chtěl bych si předstít Váš program v plném znění. Byl by prosim Vas k dispozici? Děkuji za odpověd a ochotu. S pozdravem Tomáš Vřek

5. ÚNOR 10:01

Dobry den,
Rád bych Vám vyhověl, avšak obsáhlý program byl vydán pouze v tištěné podobě a obávám se, že jsou momentálně všechny pryč. Během podzimní kampaně jsme v podstatě zlikvidovali všechny volební materiály a nově se budou tisknout až při volbách do EP. Naš program se ale v podstatě od začátku 90. let nemění. Za celou dobu jsme museli jen reagovat na pár nových věcí, jako jsou třeba exekutoři atd. Myslím, že při troše brouzdání po netu najdete i ty staré, ale stále aktuální body programu.
S pozdravem MS

5. ÚNOR 11:10

Děkuji.

5. ÚNOR 13:46

No, nemáte moc za co 😊

* Zdroj: zpracováno autorem